

Baletna i plesna umjetnost u općeobrazovnim školama

Zdeličan, Teodora

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:969907>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA UMJETNOSTI I KULTURE

ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST

DIPLOMSKI STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

TEODORA ZDELIČAN

**Baletna i plesna umjetnost u općeobrazovnim
školama**

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

VUK OGNJENVIĆ, doc. art.

Osijek, 2018.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
1. UVOD	4
2. POVIJEST I RAZVOJ BALETA I PLESA	5
2.1. POVIJEST BALETA I PLESA OPĆENITO	5
2.2. POVIJEST BALETA U HRVATSKOJ	13
3. BALETNA I PLESNA UMJETNOST U OPĆEOBRAZOVNIM ŠKOLAMA	17
3.1. VAŽNOST PLESA ZA RAZVOJ DJECE	17
3.2. BALETNA I PLESNA UMJETNOST U NASTAVNOM PROGRAMU U OSNOVNOJ OPĆEOBRAZOVNOJ ŠKOLI	18
3.2.1. Analiza udžbenika u osnovnoj općeobrazovnoj školi	20
3.3. BALETNA I PLESNA UMJETNOST U NASTAVNOM PLANU U GIMNAZIJAMA	26
3.3.1. Analiza udžbenika za četverogodišnje i dvogodišnje programe u gimnazijama ...	27
4. ISTRAŽIVAČKI DIO: POZNAVANJE UČENIKA O PLESU I BALETU U OPĆEOBRAZOVNOJ OSNOVNOJ ŠKOLI	29
4.1. PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA	29
4.2. PROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA	31
4.3. OBRADA PODATAKA	32
4.4. INERPRETACIJA I ZAKLJUČCI ISTRAŽIVANJA	47
5. ZAKLJUČAK	49

6. LITERATURA.....	50
7. SAŽETAK.....	54
8. PRILOZI.....	55
8.1. Prilog 1: Anketni upitnik za 6. razred	55
8.2. Prilog 2: Anketni upitnik za 8. razred	58

1. UVOD

U ovom je diplomskom radu obrađena problematika baletne i plesne umjetnosti u osnovnim i srednjim općeobrazovnim školama. Ples i balet imaju veliku ulogu u razvoju djece školske dobi, a istovremeno su djeci zabavne i zanimljive aktivnosti. Za razliku od tjelesne aktivnosti, plesanje uz pokret uključuje i glazbu te su djeca koja se bave plesom istovremeno sudionici u umjetnosti. S obzirom na velike dobrobiti koje se rezultat plesanja, neshvatljivo je zašto se dovoljno ne pleše u školama. Neki od razloga mogu biti nedovoljno obrazovani učitelji te nesuradnja škola s plesnim pedagozima.

Za potrebe diplomskog rada analizirani su *Nastavni plan i program* za osnovnu i srednju općeobrazovnu školu te udžbenici koji su odobreni od Ministarstva znanosti i obrazovanja za uporabu u općeobrazovnim školama.

U empirijskom dijelu diplomskog rada provedena je anketa o poznavanju baleta u trima naseljima, različitima po broju stanovnika. Tako su anketirani učenici u Zagrebu, *Osnovna škola Grigora Viteza*, u Kutini, *Osnovna škola Stjepana Kefelje* i u Pitomači, *Osnovna škola Petra Preradovića*. Ankete su provedene s učenicima 6. i 8. razreda i ukupni je uzorak anketiranih 400 učenika.

Rezultati istraživanja su poražavajući i zaključeno je da djeca vrlo malo znaju o baletu, a balet i ne zanima. Vole ples, ali široka ponuda plesa nije svima dostupna, s obzirom na mjesta u kojima žive, pa se u malim mjestima kao izvanškolska aktivnost uglavnom nudi folklor. Stoga bi škole trebale posvetiti veću pažnju plesu kao izvannastavnoj aktivnosti ili nastavnoj aktivnosti u sklopu nastave glazbe i nastave tjelesnog odgoja.

2. POVIJEST I RAZVOJ BALETA I PLESA

2.1. POVIJEST BALETA I PLESA OPĆENITO

Ne zna se kada je točno čovjek počeo plesati, no pretpostavlja se da je ples prisutan od samih početaka civilizacije. U gotovo svim sačuvanim plemenskim kulturama nalaze se plesovi koji nisu tek spontani izljevi osjećaja (veselja, bijesa itd.), nego su to uobličene, ritmizirane sekvence koje se izvode s nakanom da proizvedu određeni dojam na sve prisutne. Najčešće su to bili rituali kojima se molilo bogove da podare kišu, bogatiji urod, povećanje plemena i sl.

Prvi oblici organizirane plesne forme pojavljuju se u staroj Grčkoj. Grčko kazalište je u svojim izvedbama uključivalo *ditiramb*¹ i ples što je ujedno bilo i sastavni dio dionizijske proljetne svetkovine koja je značajna za ples. U početku je proslava bila improvizirana, no s vremenom su se počele izvoditi unaprijed osmišljene složenije pjesme i plesovi, da bi nakon toga počela natjecanja u prikazivanjima. Grupe koje su sudjelovale u natjecanju uvježbavao je tzv. *choregus*, što je korijen današnje riječi *koreograf*. Grupe su nastupale u *orchestru*, odnosno kružnom plesnom prostoru teatra na otvorenom. Ples se također razvijao i u starom Rimu, a prikazivao je tragedije ili mitove u solo izvedbi. Iz tog su razdoblja zabilježena dva velika umjetnika, Pylades i Bathyllus. Pomoću odgovarajuće glazbe, s mnoštvom kostima i maski, plesač bi uzastopce portretirao sve moguće likove upletene u njegovu priču. Dojam bi pojačavao okretima, uvijanjanima, nagibima i skokovima. No, iskazivanje fizičke vještine nije bilo primarni cilj. Zadatak plesača bio je pokazati ljudsku narav i emocije u svoj njihovoj raznolikosti: ljubav i gnjev, mahovitost i bol, sreću i tugu, ljubomoru i sl. Značajan je čimbenik plesa tehnička vještina izvođača. Plesač stalno proširuje raspon svojih mogućnosti, u nastojanju da ovlada pokretima koji su viši, brži i savršeniji od dotad viđenih. Da bi se u tome pomoglo,

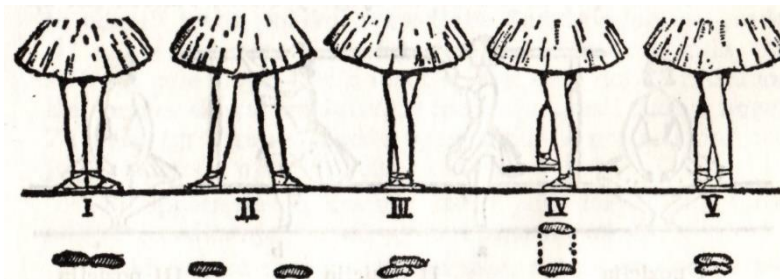
---

¹ Ditiramb je korska pjesma posvećena Dionisu, bogu vina.

školovanje plesača produljilo se i produbilo, te je u oblikovanju snage, fleksibilnosti i koordinacije postalo sistematičnije (Cohen, 1988:13-16).

Povijest baleta počinje u Italiji u razdoblju renesanse, točnije u 15. i 16. stoljeću. Korijen riječi balet dolazi od tal. riječi *ballo* koja označava ples u ritmovima koji variraju (za razliku od riječi *danza* koja također označava ples, ali u istom ritmu). *Balletti* su bili scenski prilagođene verzije društvenih plesova toga doba. Neki su proizašli iz dvorskih protokola, a drugi iz zabava seljaka. U to vrijeme plemstvo je preuzelo organizaciju tzv. *spectacula*, tj. zabava koje su postale važni čimbenici kulturnih događanja i odvijali su se na dvorovima plemića. Takve svečanosti popraćene baletom završavale su *velikim baletom* nakon kojega je slijedio bal. Na balu su sudjelovali i gledatelji i izvođači. Tiskani programi koji su se dijelili gledateljima sadržavali su libreto, stihove koji su se recitirali ili pjevali te vrlo često i objašnjenje simbola i uputa koja su precizirala broj izvođača, tj. jesu li oni svrstani u parove ili poredani u liniju. Krajem 16. i početkom 17. stoljeća tekstovi postaju sve precizniji i daju nam jasno tumačenje pravilnog položaja plesačevih stopala na početku koraka, kao osnove iz koje se razvilo pet pozicija klasičnog baleta (slika 1). Stopala su bila okrenuta od tijela, ne do te mjere da bi bila potrebna neka naročita gipkost, no dovoljno da bi to djelovalo otmjeno. Tu je začetak baleta *otvorenih pozicija nogu*.

Slika 1: Pet osnovnih pozicija u baletu

Izvor: Vaganova, 1977 : 25

Danas se donekle zna o plesu, tj. *balletu* ili *balliu*, najviše zahvaljujući traktatima o plesu koje su pisali tadašnji učitelji plesa i koreografi. Među njima se izdvajaju Domenico da Piacenza, poznat kao Ferrara, Antonio Cornazano i Guglielmo Ebreo. U traktatima se daju teorijske upute o poziciji stopala i nogu, držanju torza, objašnjenja dijagrama odnosno figure te upute o glazbi. Iako su koreografi bili profesionalci, *ballette* su izvodili amateri za zabavu svoga staleža. Zbog

toga su koreografi, svjesni ograničenih sposobnosti svojih učenika, jednostavne korake slagali u zamršene obrasce tako da bi ipak bili zanimljivi. Znali su da publiku ne mogu zadiviti koracima, koje izvođači ni ne znaju vješto izvesti i koji se iz gledališta ionako dobro ne vide, nego *tlorisama*. *Tlorise* su linije na podu dvorane koje bi izvođači pratili i tako stvarali složene geometrijske oblike. Takve promjene formacije uključivale su sastavljanje, rastvaranje i ponovo sastavljanje oblika, prateći linije na podu dvorane.

Plesovi su prilagođeni sceni, društveni su i plešu se uglavnom na dvoru te je u njima bilo stiliziranih elemenata preuzetih iz narodnih plesova. (Brkljačić, 2006:7, 8). Baleti se nisu izvodili na uzdignutim pozornicama, već u središnjem prostoru velikih dvorana, dok je publika sjedila u povišenim galerijama koje su se protezale uzduž strana plesnog prostora (slika 2).

Slika 2: Ballet Comique, 1581. g.

Izvor: Cohen, 1988: 35

Tadašnji umjetnici svojim su radovima znatno utjecali na razvoj baleta i stoga se balet nije razvijao samo kroz naslijeđeno i iskustveno znanje prethodnih generacija već i kroz utjecaje drugih umjetnosti. Često su radnje baleta, odnosno pisana libreta, bila inspirirana književnošću. U književnosti i umjetnosti tog doba značajnu su ulogu imali simboli i alegorije što je preuzeo

i dvorski balet. Mislilo se da ples, kao i ostale umjetnosti, ima utjecaj na sudionike, publiku te da su umjetnosti nezaobilazni faktori u odgoju i edukaciji. (Brkljačić, 2006:9)

U 17. stoljeću u Francuskoj balet se razvijao u klasičnom smislu kakvog poznajemo danas. Najčuveniji plesač sredinom 17. stoljeća bio je kralj Louis XIV. (Cohen, 1988: 20-22). Kralj je počeo plesati vrlo rano, njegovo je redovno obrazovanje nalagalo svakodnevno učenje dvorskih manira, mačevanja i plesanja. Prvi puta je nastupio s trinaest godina, poslije toga još u četrdesetak manjih predstava da bi nakon osamnaest godina nastupio u *Ballet de Flore*. Nijedan kralj prije, a ni poslije, nije bio toliko strastveno odan plesu. Bio je elegantno građen, lijepih tjelesnih proporcija i prekrasne duge plave kose. Njegov učitelj je znao reći da ima „božansku pojavu i držanje, znak od Boga“ (Brkljačić, 2006:10). Veliku ulogu u tome imao je predan rad i svakodnevni trening pod nadzorom učitelja plesa i balet majstora Pierra Beauchampa, koji ga je podučavao i trenirao svaki dan više od dvadeset godina. Svoju najveću ulogu, po kojoj je i dobio naziv *Kralj Sunce* odigrao je u baletu *La Ballet de la nuit*. Louis se pojavio kao Sunce, odjeven u zlato, rubine i bisere, sa svjetlucavim sjajnim dijamantnim zrakama koje su blještale s njegove glave, zglobova, koljena i laktova, bogato okićen nojevim perjem koje je stršilo iz njegove glave (slika 3). Da bi pojačao dojam, Louis je ponovio predstavu osam puta u istom mjesecu. Tako balet postaje dominantna umjetnička forma tog doba. Čitavo plemstvo želi sudjelovati u predstavama ili ih gledati ne bi li tako bili bliže milosti kralja. Bogate baletne predstave često su se izvodile u čast stranih izaslanika kako bi ih impresionirale i pronosile glas o bogatstvu i snazi Francuske. I obična publika je koji puta smjela prisustvovati izvedbama, no balet je i dalje ostao sredstvo koje je prvenstveno služilo plemstvu. Iako je prestao plesati, kraljev interes za balet ne prestaje, nego on, dapače, brine da se balet održi. Osniva *Academie Royal de Musique et de Dance* 1661. g., koja je kasnije poznata i kao *Pariška opera*, a pri kojoj djeluje i škola za plesače. Scena pariške opere bila je „dvor izvan dvora“. Isprva su svi plesači bili muškarci, svojim djelovanjem Louis XIV. mijenja i položaj plesačica u baletu. Kao mladi plesač prekinuo je tradiciju da sve ženske uloge plešu muški plesači, pa je tako on sam plesao s raznim plemkinjama, a kasnije, osnivanjem plesne škole i Pariške opere, još jednom reformirao ulogu žene u plesu. Pierre Beauchamp zabilježen je kao prvi „superintendent kraljevskog baleta“. Godine 1672., Lully uvjerava kralja da mu povjeri vođenje nove Akademije te je stoga to i godina kada balet postaje samostalna kazališna umjetnost s profesionalnim plesačima (Brkljačić, 2006:13). Plesna je škola obrazovala prve profesionalne

plesačice baleta, Mademoiselle de Lafontaine i Mmes Fanon, Lepeintre. Za njima slijede Marie-Thérèse de Subligny i Françoise Prévost, koje su bile prve primabalerine Pariške Opere.²

Slika 3: kralj Louis XIV

Izvor: <http://www.plesnascena.hr/>

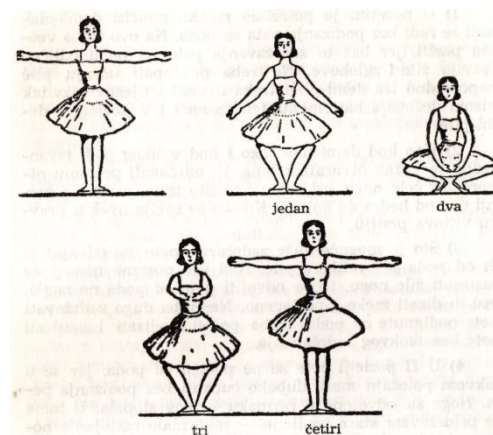
U 18. stoljeću pojavljuje se sve veći broj koreografa i učitelja plesa te se javlja potreba za odvajanjem profesionalnog plesa od plesa za zabavu. Koreografi istražuju načine kako se ekspresivno izraziti na sceni. Želja im je bila ekspresivnošću pokreta dati radnji značenje i ukinuti strogu simetriju koja je tada još dominirala na sceni (Brkljačić, 2006:19). U profesionalnom plesu točno je definirano pet osnovnih pozicija baleta. Ti su opisi publicirani u knjizi *Le Maître à la danse* Pierrea Rameaua, gdje se točno opisuje izgled i izvođenje pet pozicija nogu. Također je sve veći naglasak na otvorenosti forme pa se stopala postavljaju tako da tvore pravi kut. Plesalo se na sceni, a publika je sjedila ispred plesača. U prvi plan dolaze pokreti, stoga *floorise* na podu više nisu bile vidljive. Ples postaje vertikaln, tehnička izvedba plesa postaje bitna, a otvorenost nogu temelj baleta. Obogaćivanjem baleta, uvode se teški i komplicirani koraci kao što su *pirouette* (okret oko sebe na vrhovima prstiju jedne noge), *cabrioli* (skok u kojemu su noge i stopala spojena) i *entrechats* (skok iz 5. pozicije koji uključuje

---

² <http://www.plesnascena.hr/index.php?p=article&id=1976>

križanje nogu u zraku), a svaki plesač je nastojao unaprijediti tehniku i dodati neki novi element koji amateri više nisu bili u stanju izvoditi. Suknje balerina skraćuju se na dužinu do gležnja kako bi one mogle slobodnije izvoditi skokove, a cipele na petu se zamjenjuju cipelama bez pete radi čvršćeg *pliéa* prije skoka. Kasnije se suknje i korzeti zamjenjuju jednostavnom laganom haljinom (vidi sliku 4). Kazališna scena nudi puno više tehničkih mogućnosti u stvaranju scenografije i tu se rađa potpuno novi moment u produkciji baletnih predstava. Kompleksna mašinerija koja je podizala platforme s plesačima i scenografijom ili platforme koje su propadale u scenu, pridonosila je maštovitom prikazu baletne predstave.

Slika 4: Plié na prvoj poziciji

Izvor: Vaganova, 1977:28

U 19. stoljeću nastupa završna faza konačnog oblika forme klasičnog baleta. Plesne predstave počinju se stvarati i za manje elitnu publiku, odnosno za srednju klasu u usponu. U formi plesa noge se otvaraju do punih 180 stupnjeva, a baletni je klas progresivan niz vježbi, počevši od jednostavnih pokreta, pa sve do najsloženijih skokova i okretaja. Sustavan trening plesača omogućio je brz napredak tehničke vještine. Žene su počele plesati na vrhovima prstiju. S vremenom su balerine naučile kako da ušivanjem vrhova svojih baletnih papučica postignu bolji oslonac (špice su se pojavile puno kasnije). Muške su uloge većinom počele preuzimati žene, preoblačeći se u muškarce.

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća struktura baleta postaje savršeno precizna i ističe se ljepota linije. Solo plesovi, poznati kao *varijacije* sada se uvijek grade na nekom motivu ili su inspirirani nekom posebnom osobinom plesača za kojeg su bili kreirani. Pojavljuju se posebne

cipelice sa špicom za razliku od dotadašnjih mekanih. Muškarci se vraćaju plesu i sada muško – ženska zastupljenost postaje ravnopravna. Popularnost balerina bila je neupitna, a ukus i utjecaj ljubitelja i financijera baletnih produkcija diktirali su modu. (Brkljačić, 2006:24). Iako najviše dokumenata o baletu postoji u Parizu i Londonu, i u ostalim europskim gradovima ima značajnih baletnih događaja. U Milanu je koreograf i teoretičar Carlo Blasis svojim pedagoškim radom u *Imperiale Regia Academia di Danza* podigao tu školu u jednu od najvažnijih toga doba. Njegove su učenice bile poznate po vrhunskoj plesnoj tehnici i glumačkom talentu. Tradicija danskog baleta seže od 17. st. pa sve do danas. Godine 1748. kralj Frederick V svečano otvara *Kraljevsko kazalište opere, drame i baleta* te pozivaju francuske i talijanske majstore kako bi razvili umjetnost plesa u Danskoj.

U Rusiji balet doživljava sve veću popularnost, pogotovo u vrijeme kada se interes za balet drastično smanjuje u ostalim europskim državama početkom 20. st. Ivan Vsevoložkij, upravitelj carskog baleta u Rusiji naručuje od već slavnog kompozitora, Čajkovskog, glazbu za balet. Čajkovski je dobio scenarij s uputama o tempu, opisom atmosfere u prizorima, trajanjem određene scene, što je bilo uobičajen način suradnje gdje su kompozitori slijedili upute koreografa. Prvi put izveden 1890. godine, balet *Trnoružica* oduševio je publiku te je upravitelj carskog baleta, želeći ponoviti uspjeh, naručio drugi balet, *Ščelkunščik (Orašar)*. Balet nastaje 1892. godine po priči Aleksandra Dumasa koji je adaptirao priču *Orašar i kralj miševa* njemačkog pisca Ernst Theodor Wilhelm Hoffmanna. Kasnije je produciran i balet *Labuđe jezero* koji u početku ne doživljava uspjeh kao prva dva baleta, a uzrok se pripisuje lošijoj koreografiji (slika 5). U Rusiji nakon revolucije 1917. godine, koreografi inspiraciju traže u suvremenim i modernim vrijednostima sa željom da „izliječe“ publiku od nostalgije za prošlim vremenima u carstvu i bajkovitim temama. Kako bi ples stavili na raspolaganje, otvaraju se alternativne scene poput kabarea, cirkusa, kazališta na otvorenim i sl. U njima je postojala veća kreativna sloboda što su već iskoristili koreografi na zapadu stvarajući hrabre eksperimente i multimedijalne produkcije (Brkljačić, 2006).

Slika 5: Premijera baleta *Labuđe jezero* 1895. g. u St. Petersburgu

Izvor: Brkljačić, 2006:27

Tridesetih godina 20. st. u zapadnim državama Europe te Sjedinjenim Američkim Državama osnivaju se manji baletni ansambli koji sadrže snažnu nacionalnu komponentu. Međutim, glavni osnivači i pokretači uglavnom su plesači koji iza sebe imaju znanje i iskustvo ruskog baleta.

Jedno od prvih djela koje je prepoznato kao dvorski balet bio je *Ballet des Polonais*. Njegov se vrhunac nalazio u plesu u kojem je šesnaest dvorskih dama, simbolizirajući šesnaest francuskih provincija, izvodilo zamršeni ples. Ostali baleti su *Ballet Comique de la Reine Louise* povodom kraljevskog vjenčanja, *Ballet de la Deliverance de Renaud* itd. Najpoznatiji je balet romantičnog perioda *Giselle* koji se kontinuirano izvodi sve do danas, kao i mnogi drugi.

Od godine 1950. balet je postao internacionalan i globalno popularan te se proširio u države koje nisu dijelile europsku tradiciju, poput Turske, Irana, Indije, Kine, Japana te na kontinent Sjeverne Amerike. Imati nacionalni balet je simbol kulture i ponosa te baletni ansambli grade međunarodni ugled uglavnom kroz gostovanja. Ples kao oblik neverbalne komunikacije stvorio je univerzalni jezik koji ne poznaje granice, povezujući tako sve dijelove svijeta.

2.2. POVIJEST BALETA U HRVATSKOJ

Prve baletne predstave u Hrvatskoj zabilježene su u 19. stoljeću. Međutim, već krajem 18. st. putujuće su družine u svojim igrokazima imale kratke plesne i pjevačke točke. Godine 1859. stvara se nacionalna opera u Zagrebu. Pietro Coronelli dolazi 1867. g. iz Rijeke gdje je podučavao društvene plesove te organizira plesnu i baletnu poduku u Zagrebu. Prvu koreografiju radi za operetu *Momci na brodu* Ivana pl. Zajca. Slijedio je nastup u prvom i trećem činu opere *Boisyska vještica*, te također uvježbava grupu plesačica za međučin opere *Lucretia Borgia*, skladatelja G. Donizettija. Na praizvedbi nacionalne opere Ivana pl. Zajca *Nikola Šubić Zrinski* 4. studenog 1876. godine, novonastali baletni ansambl predstavio se zagrebačkoj publici po prvi puta. Taj datum ujedno označava i početak rada profesionalne baletne umjetnosti u Hrvatskoj. Unatoč preprekama i pokušajima ukidanja baleta zbog tadašnje vlasti, balet opstaje zahvaljujući upornošću mladih plesača te zauzima svoje mjesto u kazališnom životu. Sa 12 članova, baletni ansambl godine 1892. izvodi prvu samostalnu baletnu predstavu *Vila lutaka* Josepha Bayera.

Dolaskom Stjepana Miletića (slika 6) 1894. g. na čelo nacionalnog kazališta, povećava se značaj baletne umjetnosti. Uložio je puno napora kako bi opera i balet unutar nje mogli besprijeekorno funkcionirati. Osnovao je i prvu baletnu školu u Zagrebu. U vrijeme kad je balet trebao nastaviti svoj uspon i razvoj, završava Miletićevo razdoblje te su zaustavljeni njegovi napori za uspostavljanje opere i baleta te kazališne reforme

Slika 6: Stjepan Miletić

Izvor: www.geni.com

Doba stagnacije trajalo je skoro dvadeset godina, sve do 1921. g., kad se u Zagreb doselila ruska obitelj Froman. Margarita Froman (slika 7), primabalerina moskovskog carskog teatra, zagrebački je balet reorganizirala i podigla na europsku razinu, a zagrebačka baletna škola stvara vrhunske interprete koji niz sezona prenose repertoar zagrebačkog baleta na svim značajnijim svjetskim pozornicama. Izvode se *Labuđe jezero*, *Orašar*, *Šeherezada*, *Petruška*, *Žar ptica*, *Pulcinela*, *Polovjetski plesovi*, ali i noviteti domaćih kompozitora; Frana Lhotke, Borisa Papandopula, Krešimira Baranovića itd. Baranovićevo *Licitarsko srce*, praižvedeno 1924. g., spada u antologiju hrvatskog baleta.

Slika 7: Margarita Froman

Izvor: www.pinterest.com

Također važnu ulogu u hrvatskom baletu imaju Pia i Pino Mlakar (slika 8). Školovali su se kod N. Legarta u Londonu, a dolaskom u Hrvatsku, prenose svoje znanje i umijeće na mlade plesače. Spoj kreativnosti i suvremenog pristupa ostavili su traga u povijesti baleta. Godine 1937. postavljaju balet *Davo u selu* Frana Lhotke, u kojem Pia i Pino Mlakar potpisuju libreto, koreografiju i režiju.

Slika 8: Pia i Pino Mlakar

Izvor: www.enciklopedija.hr

Godine 1946. osnovan je balet u Rijeci, a 1940. u Splitu te njime rukovodi Ana Roje, učenica Margarite Froman. Prva premijera koju je postavio splitski balet zvala se *Baletna večer*. U Osijeku, iako je i prije bilo baletnih predstava, balet doživljava svoj procvat dolaskom bračnog para Argene i Dragutina Savina 1947. g. Argena Savin (slika 9) primabalerina, pedagoginja, koreografkinja i voditeljica baleta u Osijeku unaprijedila je tu umjetnost. Njezin suprug, Dragutin Savin bio je skladatelj, dirigent, voditelj libreta i ravnatelj opere u Osijeku. Njihov doprinos osječkoj kulturi i osobito kazališnoj umjetnosti nemjerljiv je i do sada nedosegnut.³ (Hrvatsko društvo baletnih umjetnika, 2003:77-121)

Pedesetih godina dvadesetog stoljeća dolazi do smjene generacija pa mladi plesači imaju mogućnost pokazati svoje vještine. Neka od imena koja su obilježila to razdoblje su Sonja Kasti, Zlatica Stepan, Nevenka Bićin, Frane Jelinčić, Ivica Sertić, Damir Novak itd. Plesači zagrebačkog baleta uglavnom su školovani u novootvorenoj srednjoj baletnoj školi, baletnim studijima i u inozemstvu. Godine 1965. balet postaje samostalno umjetničko tijelo unutar svoje ustanove. Osjećaju se nova umjetnička stremljenja, a plesači Dinko Bogdanić, Juraj Mofčan, Štefan Furijan i mnogi drugi postepeno oblikuju zagrebački balet. Nove generacije plesača,

---

³ 125 godina profesionalnog baleta u Hrvatskoj: recentni trenutak profesije. (2003). Zagreb. Hrvatsko društvo baletnih umjetnika, str. 77-121.

koreografa i pedagoga zalog su visoke kvalitete i prisutnosti hrvatskog baleta u svjetskoj baletnoj obitelji (Brkljačić, 2006:49-55).

Slika 9: Argena Savin

Izvor: Artos, Umjetnička akademija u Osijeku

3. BALETNA I PLESNA UMJETNOST U OPĆEOBRAZOVNIM ŠKOLAMA

3.1. VAŽNOST PLESA ZA RAZVOJ DJECE

Ples bi trebao biti neizostavan segment u odgoju i obrazovanju djece iz više razloga: pomaže razvitku tijela, razvija osjećaj za estetiku, potiče kreativnost i izaziva intelekt, produbljuje i poboljšava emocionalni život te razvija socijalne komponente. Prema Gardnerovoj teoriji višestrukih inteligencija, ples je dio tjelesno – kinestetičke inteligencije (Gardner, 1993). Nažalost, takva je inteligencija jako zanemarena u našim školama te je stoga žurno potrebna promjena i uvrštavanje plesa u školski kurikulum. Tradicionalna sjedilačka nastava potiče agresivnost (Bognar, L., Matijević, M., 2005), što je moguće spriječiti kreativnim pokretom u nastavi kao sredstvom za konstruktivno trošenje energije u kojemu se djecu uči kreativnoj suradnji, empatiji, uvažavanju sugovornika i poštivanju različitosti (Kroflić, Gobec, 1995).

S individualnog i društvenog aspekta odgoja, ples pruža mogućnosti za istraživanje međusobnog odnosa osjećaja, vrijednosti i izražavanja, promiče senzibilnost u radu s drugima, razvija samopouzdanje i ponos u individualnom i grupnom radu, potiče samostalnost i inicijativu, maštu, pruža priliku za postignuća, uspjeh i samopoštovanje, uključujući i učenike s teškoćama u učenju (Brinson, P., 1991). Komunikacijske vještine koje se njeguju u plesnom odgoju i obrazovanju, pokazuju visoku vjerojatnost da će se djeca znati zauzeti za sebe u osobnim i društvenim interakcijama (Gazibara , 2016:190-202).

3.2. BALETNA I PLESNA UMJETNOST U NASTAVNOM PROGRAMU U OSNOVNOJ OPĆEOBRAZOVNOJ ŠKOLI

Područje pedagogije plesa znatno je napredovalo u posljednjih 15 godina. Cilj plesanja u školama nije stvaranje profesionalnih plesača već motiviranje učenika da se bave plesom i da ga zavole (Bonbright, 2010). Istraživanja razvojnih karakteristika djece školske dobi ukazuju da je to razdoblje intenzivnoga motoričkog razvoja u kojem su izvanjski poticaji iznimno poželjni i važni. Djeca u toj dobi vrlo brzo uče nova motorička gibanja, imaju dobru relativnu snagu, gipkost, hrabri su i odvažni, imaju spontanu potrebu plesnog izražavanja, spremni su za nove motoričke izazove, vole igru i nadmetanje. Dakle, to je razdoblje u dječjem razvoju u kojem učitelji mogu postići velike pozitivne pomake, usavršavajući im biotička motorička znanja, uvodeći ih u svijet konvencionalnih gibanja koja će u starijoj dobi usavršavati i primjenjivati u rekreativnim aktivnostima. Primjena plesa u radu s djecom u školi, uz stručne i kompetentne voditelje, značila bi da se djeci pristupa s najboljim izborom aktivnosti za njihov razvoj. Trebalo bi znalački odabrati i raspodijeliti programske sadržaje, prilagođavajući ih mogućnostima djece. Neke od vrste plesova primjerene za djecu školske dobi su narodni plesovi, društveni plesovi i standardni plesovi (Šumanović, Filipović i Snetkiralji, 2005).

Narodni plesovi su prvi oblici plesa, sastavni su dio običaja i obreda i ispunjavaju različite funkcije u kulturi i životu čovjeka i društva uopće. Prenosili su se s generacije na generaciju, tako da čine iznimno važnu kulturnu baštinu svakoga društva. Jednostavniji narodni plesovi iz zavičajnoga okružja pogodne su plesne strukture za djecu mlađe školske dobi (isto, 2005).

Društveni plesovi razvili su se iz narodnih plesova diljem Europe i Amerike. Diješe se na: *standardne društvene plesove, latinoameričke društvene plesove i sjevernoameričke plesove i moderne plesove*. *Standardni plesovi* su engleski valcer, tango, bečki valcer, slowfox i quickstep. Latinoamerički su plesovi: samba, cha-cha-cha, rumba, pasodoble i jive. Sjevernoamerički plesovi i moderni su plesovi: jazz, swing, boogie woogie, rock'n roll, twist i disco plesovi (isto, 2005).

Osim narodnih i društvenih plesova, postoje i drugi oblici umjetničkoga plesa, a to je *balet* iz kojeg se razvio *suvremeni ples*. Ovi se oblici provode u plesnim školama s djecom već od prvoga razreda osnovne škole (isto, 2005).

Da bi se učenicima uopće objasnilo što je balet i da bi se s njime upoznali, potrebno ga je prvo provoditi kroz nastavna područja. Slušanje glazbe je nastavno područje koje se proteže kroz sve razrede glazbene kulture te je preduvjet za kulturno-estetsko temeljno načelo nastave glazbe, a to je osposobljavanje učenika da budu kompetentni korisnici glazbene umjetnosti. Tako su ciljevi slušanja glazbe upoznavanje glazbe i razvijanje glazbenog ukusa. Slušanje glazbe postalo je jedino obavezno nastavno područje 2006. g. kada je u okviru HNOS-a (Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda) uveden tzv. *otvoreni model* (Rojko, 2012). Kako bi se učenicima približila baletna umjetnost, za početak je potrebno preslušati nekoliko baleta, a kasnije i pojasniti osnovne pojmove vezane uz balet. U *nastavnom planu i programu iz 2006. g. za osnove škole*, balet se kao cjelina nalazi u temi *Glazbeno-scenske vrste* u 8. razredu. Kako se u primjerima za slušanje balet može naći i u prethodnim razredima, podrazumijeva se da su učenici upoznati s pojmom baleta i prije 8. razreda.

Analizom Nastavnog plana i programa utvrđeno je da u prijedlozima za slušanje skladbi za balet ima vrlo malo. U prvom razredu nije predložena niti jedna skladba pisana za balet, u drugom razredu predložena je skladba *Ples sa sabljama* (iz baleta *Gajane*) Arama Hačaturjana. U trećem su razredu predložene dvije skladbe, i to *Ples šećerne vile* Petra Iljiča Čajkovskog (iz baleta *Orašar*) i *Labud* C. Saint-Saënsa (iz *Karnevala životinja*). U četvrtom razredu opet nije predložena niti jedna baletna skladba. U petom se razredu ponovno spominje *Labud* C. Saint-Saënsa, U šestom razredu predložen je *Valcer cvijeća* te ponovno *Ples šećerne vile* P. I. Čajkovskog. U sedmom su razredu predloženi *Labuđe jezero* P. I. Čajkovskog te ponovno *Ples sa sabljama*. U osmom razredu, kada se i obrađuje cjelina baleta, predloženi su ponovno *Valcer cvijeća* P. I. Čajkovskog, *Ples sa sabljama* A. Hačaturjana te dva hrvatska baleta; *Licitarsko srce* K. Baranovića i *Đavo u selu* F. Lhotke. S obzirom na to da se sveukupni broj predloženih skladbi u svakom razredu kreće od 15 do 20 skladbi, omjer baleta naprema ukupnom broju predloženih skladbi jako je malen u svakom razredu.

3.2.1. Analiza udžbenika u osnovnoj općeobrazovnoj školi

U svrhu proučavanja važnosti koja je pridana baletu i plesu u osnovnoj općeobrazovnoj školi, analizirani su i udžbenici koji se koriste u osnovnoj školi. Oni su: *Glazba i radost*, autora Rajka Ečimovića i Ivana Kršeka (od 4. do 8. razreda), *Svijet glazbe* autora Ante Gašpardija, Tonke Lazarić, Nevenke Raguž i Zorana Štefanca (od 4. do 8. razreda), *Planet glazba* autorice Vinke Fabris (od 4. do 6. razreda), *FA: udžbenik Glazbene kulture za 4. razred osnovne škole* autora Branimira Magdalenića i Klaudije Vidović, *SO: udžbenik Glazbene kulture za 5. razred osnovne škole* autorice Lidije Bajuk, *LA: udžbenik Glazbene kulture za 6. razred osnovne škole* autora Branimira Magdalenića i Klaudije Vidović, *Hrvatska narodna glazba* autora Rajka Ečimovića i Adalberta Markovića (od 5. do 8. razreda), *Hrvatska tradicijska glazba* (od 5. do 8. razreda) autorice Irene Miholić. Također su analizirani udžbenici *Razigrani zvuci* autora Vladimira Jandrašeka i Ane Stanišić (od 1. do 3. razreda) te udžbenik *Moja glazba* autorice Diane Atanasov Piljek (od 1. do 3. razreda). Udžbenici *Planet glazba*, udžbenici *FA*, *SO*, *LA*, su u izdanju *Školske knjige*, udžbenici *Svijet glazbe* i *Moja glazba* u izdanju *Alfe d.o.o.*, udžbenici *Hrvatska tradicijska glazba* u izdanju *Profila*, a udžbenici *Glazba i radost* i *Hrvatska narodna glazba* u izdanju *Znanja*.

3.2.1.1. Glazba i radost

U udžbeniku *Glazba i radost 4* nema skladbi za balet. Ima puno narodnih plesova, dječjih brojalica i dječjih igara s pjevanjem. Plesovi koji se spominju su *menuet*, *valcer*, *ples iz Međimurja*, *Slavonsko kolo*, *monfrina*. Neke od dječjih igara s pjevanjem i brojalica su: *Dva i dva su četiri*, *En ten tini*, *Pod kopinom*, *Kalendarara*, *Majka Mari kose plela*, *Ja posijah lan*. Plesovi *Oj*, *sokoliću moj*, *Sadila sam Rogozek*. Detaljno su opisani kako se plešu.

U udžbeniku *Glazba i radost 5* za peti razred ima jako malo plesova. Spominju se *narodni ples iz Poljske* i *polka*.

U udžbeniku *Glazba i radost 6* za šesti razred pojavljuje se *Valcer cvijeća* iz baleta *Orašar* Petra Iljiča Čajkovskog. Također se spominju i baleti *Trnoružica*, *Labuđe jezero* kao najpoznatiji svjetski baleti. Od plesova se spominju *šestinski drmeš*, *ples iz Međimurja*, *menuet*.

Udžbenik *Glazba i radost 7* ne sadrži balet. Navedeni su plesovi: *zagorski drmeš*, *vrličko kolo*, *lindó*, *ples iz Međimurja*.

Udžbenik *Glazba i radost 8* za osmi razred sadrži nastavnu cjelinu *Glazbeno scenska djela*, unutar kojeg je *balet*. Navode se baleti *Licitarsko srce* Krešimira Baranovića, *Đavo u selu* Frana Lhotke, *Carmina Krležiana* Frane Paraća, *Coppélia* Léa Delibesa, *Gajane* Arama Hačaturjana. Poblje se objašnjavaju baleti *Licitarsko srce*, *Đavo u selu*, *Coppélia*, *Gajane*. Također se u udžbeniku nalazi i cjelina *društveni plesovi* te se spominju *pavana*, *galliarda*, *menuet*, *allemande*, *courante*, *sarabande*, *gigue* kao dijelovi *barokne suite*. Ples *farandola* je tempa koračnice, četvorodobne mjere, može se naći kao baletna točka u operi *Carmen*. Ostali plesovi koji se spominju su: *ländler*, *valcer*, *poloneza*, *mazurka*, *polka*. Od plesova 20. stoljeća izdvajaju se *foxtrot*, *tango*, *rumba*, *samba*. Od narodnih hrvatskih plesova spominje se samo *Protuletno drago vreme*, ples iz Međimurja.

3.2.1.2. Svijet glazbe

U udžbeniku *Svijet glazbe 4* za četvrti razred se nalazi samo jedan balet i to *Valcer* iz baleta *Coppélia* skladatelja Delibesa. Od plesova se spominje *lindó* s objašnjenjem da je to poskočica iz okolice Dubrovnika.

U udžbeniku *Svijet glazbe 5* za peti razred se nalazi skladatelj Petar Iljič Čajkovski te se spominju dva njegova baleta (*Orašar* i *Labuđe jezero*), ali nema prijedloga baleta za slušanje. Od narodnih plesova spominju se *lindó*, *stari splitski plesovi*, *krčki tanac*, *čardaš*.

Udžbenik *Svijet glazbe 6* donosi ponovno balet *Orašar*, međutim samo u sklopu nastavne cjeline instrumenata gdje se objašnjava čelesta te se navodi Čajkovski koji je prvi uveo čelestu u umjetničku glazbu. Također se spominje i *Valcer cvijeća*.

U udžbeniku *Svijet glazbe 7* nalazi se ponovno samo jedan balet i to *Ples šećerne vile* iz baleta *Orašar*. Unutar cjeline *Folklor* spominju se narodni plesovi poput *posavskog drmeša, kola drmendaš i polke*.

Udžbenik *Svijet glazbe 8* za osmi razred u kojem se obrađuje nastavna cjelina balet nalaze se samo tri baleta: *Davo u selu* Frana Lhotke, *Ples sa sabljama* iz baleta *Gajane* skladatelja Arama Hačaturjana i *Valcer cvijeća* iz baleta *Orašar* Petra Iljiča Čajkovskog.

3.2.1.3. Planet glazba

U udžbeniku *Planet glazba 4* za 4. razred osnovne škole nalazi se *Valcer cvijeća* iz baleta *Orašar*. Od plesova se nalaze *anenpolka, valcer, menuet*, a od dječjih igara s pjevanjem nalaze se *Voda* i *U kolo se hvatajmo*.

Udžbenik *Planet glazba 5* za 5. razred osnovne škole sadrži plesove *linđo, zagorski drmeš* i *menuet* dok baleta uopće nema.

Udžbenik *Planet glazba 6* za 6. razred osnovne škole sadrži *Valcer cvijeća*, ali samo u sklopu upoznavanja instrumenta harfe. Isto tako, ponovno se balet *Orašar* spominje kao primjer za čelestu u klasičnoj glazbi. Od plesova se u udžbeniku nalaze *menuet, tango, linđo* i *šokačko kolo*.

3.2.1.4. FA, SO i LA, udžbenici Glazbene kulture za osnovnu školu

Udžbenik *FA za Glazbenu kulturu u 4. razredu osnovne škole* ne sadrži ni jedan balet. Od dječjih igara s pjevanjem nalaze se *U kolo se hvatajmo, Tralalala, Lepa Mara kolo vodi, Staro sito i korito* i *mantinjada*. Od plesova sadrži *podravski ples, drmeš, polku, dućec (posavski ples), slavonsko kolo, šetano kolo, tanac, novljansko kolo* i *starinsko kolo*. Također sadrži i plesove naroda i manjina kao što su *slovenski, bošnjački, crnogorski, albanski, makedonski, ukrajinski, romski* i *židovski plesovi*.

Udžbenik *SO za Glazbenu kulturu u 5. razredu osnovne škole* sadrži dječje igre uz pjevanje poput Kolo, kolo, naokolo, Ples čipčardaš i Oj, Molvarsko ravno polje. Od plesova sadrži svatovski drmeš, pačpolku, šetano kolo i kozatuš s bilogorskog kraja. Baleta u udžbeniku nema. Uz udžbenik dolazi i mala knjižica naslova *Hrvatska tradicijska glazba*, autora Tvrtka Zebeca. U njoj se od plesova nalaze međimurski ples, turopoljsko svadbeno kolo, svadbeno kolo iz Vojvodine, starinsko kolo, mutavo kolo iz Dalmacije, šetano kolo, gluvak kolo, obredno kolo, ples maškara mađarskih Hrvata, drmeš, đikalica, linđo, kumpanija, moreška i tanac.

Udžbenik *LA za Glazbenu kulturu u 6. razredu osnovne škole* od dječjih igara uz pjevanje sadrži Jesensku pjesmu. Od plesova nalaze se drmeš, šetačko kolo i ličko kolo. Ples šećerne vile iz baleta Orašar je primjer za čelestu u klasičnoj glazbi, a Valcer cvijeća za složenu trodijelnu pjesmu.

3.2.1.5. Razigrani zvuci

U udžbeniku *Razigrani zvuci 1* za prvi razred nema ni jedne baletne skladbe, a ima nekoliko dječjih igara. Neke od njih su: *Zeko pleše* skladatelja Josipa Kaplana, *Veseljak* Zlatka Špoljara i *Dječja poskočica iz Istre*.

Razigrani zvuci 2 za drugi razred se nalazi samo jedna skladba za balet, a to je *Ples sa sabljama* iz baleta *Gajane*, Aram Hačaturjan.

Razigrani zvuci 3 za treći razred sadrže *Ples šećerne vile* međutim u sklopu nastavne cjeline *Pauze*. Od dječjih plesova nalaze se Mali ples, Dječja igra, Pleši, pleši, poskoči.

3.2.1.6. Moja glazba

U udžbeniku *Moja glazba 1* za prvi razred, autora Diane Atanasov Piljek, nema niti jedna baletna skladba, ali ima nekoliko dječjih igri poput: *Koračnica*, *Dječja poskočica*, *Mi smo djeca vesela*, *Zeko pleše*, *Pliva riba*, *Kad si sretan*.

Udžbenik *Moja glazba 2* za drugi razred osnovne škole sadrži jednu baletnu skladbu za slušanje, a to je *Ples sa sabljama* iz baleta *Gajane*. U udžbeniku autorica predlaže koju pjesmu svirati udaraljka, koju pjevati te koju i plesati. Među predloženim skladbama za ples se nalaze: *Jedna vrana gakala*, *Avanture maloga Juju*, *Čvorak*, *Jesenska pjesma*, *U kolu je sestrice*, *Mali ples*, *Tramvaj – auto – vlak*, *Menuet (Mala noćna muzika)*, *Došo, došo*, *Juro je*, *Miš mi je polje popasel*, *Stari dalmatinski plesovi*, *Ja posijah lan*.

Udžbenik *Moja glazba 3* za treći razred osnovne škole nema niti jednu baletnu skladbu. Od plesova i dječjih igri koje autorica predlaže za ples, nalaze se: *Menuet*, *Pjesma u kolu*, *Kriči, kriči, tiček*, *Pleši, pleši*, *Mali les*, *Proljetno kolo*, *Na kamen sjela Ljubica*.

3.2.1.7. Hrvatska narodna glazba

Udžbenik *Hrvatska narodna glazba* je namijenjen za korištenje od 5. do 8. razreda osnovne škole. Od plesova sadrži *drmeš*, *ples podmostec* iz Gornje Stubice, *ples iz Međimurja*, *prigorski ples*, *kolo* i *tanac*.

3.2.1.8. Hrvatska tradicijska glazba

Sastoji se od šest svezaka koji su podijeljeni po regijama. U njima se detaljno opisuju narodni običaji, detalji narodnih nošnji, instrumenti, narodne pjesme i prigode u kojima su se pjesme izvodile i u konačnici i narodne plesove iz pojedinih regija Hrvatske. U prvom svesku, *Slavonija, Baranja i Srijem*, nalaze se *šokačko kolo*, *slavonsko kolo*, *šetano kolo* i *vrana kolo*. Drugi svezak, *Međimurje i Podravina*, sadrži *ples uz guce*, *ples uz bandiste*, *ples uz tamburaše*, *pjevano kolo*, *čardaš*, *valcer*, *polku* i *drmeš*. *Sjeverozapadna i središnja Hrvatska* je treći svezak i od plesova sadrži *drmeš*, *polku* i *čučevsku polku*. Četvrti svezak, *Istra i Kvarner*, sadrži plesove *manfrida*, *starinski ples*, *tanac ili balun*, *polkai valcer*. *Gorska Hrvatska*, peti svezak, sadrži *kolo uz pjesmu*, *vrličko kolo*, *nijemo kolo*. Zadnji, šesti svezak, naslova *Dalmacija*, uključuje i tradicijsku glazbu otoka i obalnog područja. Plesovi koje sadrži su *mljetska poskočica*, *tanac s otoka Paga*, *šotić*, *manfrina*, *kvadrilja*, *polka*, *moreška* i *blatska kumpanija*.

Analizom je ustanovljeno da se u nižim razredima osnovne općeobrazovne škole nalaze pjesmice koje su vezane uz pokret i ples, vrlo je malo baletnih skladbi, a u višim razredima se nalaze baletne skladbe i narodni plesovi. U nižim razredima učenici više plešu jer su predloženi plesovi i pokreti jednostavniji za izvođenje, dok je u višim razredima za predložene plesove potrebna kompetentna osoba koja će učenicima te plesove pokazati. Često nastavnici u osnovnim školama ne znaju plesove jer nisu u svom školovanju imali priliku naučiti ili nisu sami bili sudionici folklornih ili drugih tečajeva, ili škola u kojima se uči ples. U vrlo se malo škola surađuje sa stručnjacima na području plesa. Iz svega navedenoga se zaključuje kako se u osnovnim školama učenici jako malo bave plesom, niži razredi nešto više od viših razreda, međutim i plesanje kojim se bave je zanemarivo u odnosu na druge aktivnosti. Stoga se učenicima ne nudi prilika za razvoj socijalnih, psiholoških i fizioloških kompetencija, na zanimljiv i učenicima zabavan način, kao rezultat bavljenja plesom.

3.3. BALETNA I PLESNA UMJETNOST U NASTAVNOM PLANU U GIMNAZIJAMA

Isto kao i u osnovnoj općeobrazovnoj školi, i u gimnazijama se nastava glazbe temelji na odgoju slušatelja, odnosno ljubitelja glazbe uz poznavanje povijesti glazbe. U orijentaciji na slušanje i upoznavanje glazbe, sadržana je sva bit drugačije koncepcije glazbene nastave. Općeobrazovna škola mora učenika uvesti u glazbenu kulturu (Rojko, 2012: 46). Slušanje baletnih skladbi i podučavanje o baletu u gimnazijama produbljuje znanje učenika koji su balet upoznali u osnovnoj školi.

U gimnazijama se programi dijele na četverogodišnji i dvogodišnji. Opće, jezične i klasične gimnazije imaju četverogodišnji program, dok prirodoslovno-matematičke gimnazije imaju dvogodišnji program predmeta *Glazbena umjetnost*. U četverogodišnjem programu, balet i ples su prema planu i programu predloženi u 4. razredu, iako se i prije 4. razreda gimnazije predlažu za slušanje baletne skladbe. Tako u 1. razredu unutar cjeline *Tempo, mjera i ritam*, kao prijedlog za slušanje se nalazi *Ples sa sabljama* iz baleta *Gajane*. U 2. razredu gimnazije nije predložena niti jedna skladba za slušanje, kao ni u 3. razredu gimnazije. U 4. razredu se pod cjelinom *Politonalitetnost* pojavljuje balet Igora Stravinskog, *Petruška*. I konačno pod cjelinom *Hrvatsko scensko stvaralaštvo* se nalaze baleti: *Licitarsko srce* Krešimira Baranovića, *Davo u selu* Frana Lhotke te *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca.

U planu dvogodišnjeg programa se u 1. razredu ne nalazi ni jedan prijedlog baletne skladbe za slušanje. U 2. razredu se nalazi balet *Petruška* i *Posvećenje proljeća* Igora Stravinskoga. Obzirom na veliki broj ponuđenih skladbi (negdje i više od 50 u razredu), baletnih skladbi je jako malo. Isto kao i u osnovnoj obrazovnoj školi, baletu i plesu se i u srednjim školama prema planu i programu posvećuje jako malo pažnje.

3.3.1. Analiza udžbenika za četverogodišnje i dvogodišnje programe u gimnazijama

Kao što je to učinjeno za osnovnu školu analizirani su i udžbenici, za gimnaziju koji se koriste za predmet *Glazbena umjetnost*. Analizirani udžbenici za četverogodišnji program su *Glazbeni susreti 1., 2., 3. i 4. vrste* autorica Nataše Perak – Lovričević i Ljiljane Šćedrov te *Glazbena umjetnost*, također od 1. do 4. razreda, autorice Nade Medenice. Za dvogodišnji program je analiziran udžbenik *Glazbeni kontakti*, također autorice Nataše Perak – Lovričević i Ljiljane Šćedrov.

3.3.1.1. Glazbeni susreti

Udžbenik za 1. razred četverogodišnjeg programa, *Glazbeni susreti 1. vrste*, u prijedlozima za slušanje nalazi se samo jedna baletna skladba i to *Ples šećerne vile* iz baleta *Orašar* te je primjer za dvodobnu mjeru. Od plesova se u udžbeniku nalaze *Turopoljski drmeš*, grčki ples *Karsilama*, austrijski narodni ples *Der Bohm* i portugalski *Fado*.

U udžbeniku za 2. razred, *Glazbeni susreti 2. vrste*, se kao stari ples spominje *Menuet Boccherinija*.

U udžbeniku za 3. razred, *Glazbeni susreti 3. vrste*, nalazi se *Trepak* iz baleta *Orašar* kao primjer za nacionalni ruski stil u glazbi.

U udžbeniku *Glazbeni susreti 4. vrste* nalazi se cjelina *Balet – najpopularnija glazbeno scenska vrsta 20. stoljeća* te je kao prijedlog za slušanje ponuđen balet *Đavo u selu*. Unutar cjeline *Folklor u suvremenom glazbenom ruhu* predložen je skladatelj Béla Bartók i djelo *Rumunjski plesovi*. Baleti Stravinskog su najčešći kao prijedlozi za slušanje, tako se pod naslovom *Ruska nacionalna škola* nalaze baleti *Petruška* i *Posvećenje proljeća* i *Žar ptica*. Kao primjer neoklasičnog djela opet je predložen balet Stravinskog *Pulcinella*. Balet *Agon* je predložen u sklopu cjeline *Djela s primjenom dvanaesttonske tehnike*.

3.3.1.2. Glazbena umjetnost

Udžbenik *Glazbena umjetnost 1* sadrži balet Petruška, a *Glazbena umjetnost 2* ne sadrži ni jedan primjer baletne ili plesne skladbe.

Glazbena umjetnost 3 objašnjava nekoliko narodnih plesova, kao što su: *Čardaš* (mađarski), *Fandango* (španjolski), *Furijant* (češki), *Kankan* (francuski), *Mazurka* (seoski ples iz Poljske), *Polka* (češki seoski ples), *Poloneza* (poljski plemićki ples), *Tarantela* (napuljski), *Trepak* (ruski) i valcer (austrijski). Plesovi mogu biti i dijelovi većih cjelina te se tako u baletu *Labuđe jezero* nalazi *Mazurka*, u baletu *Orašar* se nalazi *Trepak* i *Valcer cvijeća*. Baleti nisu predloženi za slušanje, već su samo objašnjeni tekstom. U istom udžbeniku se nalazi cjelina *Balet*. Unutar nje je kratka povijest baleta, nabrajaju se neka od imena velikih balerina i baletana te se govori o povijesti baleta u Hrvatskoj. Balet *Giselle* Adolpha Adama, *Coppélia*, *Léa Délibesa* i *Orašar* Petra Iljiča Čajkovskog, predloženi su kao primjeri za slušanje.

Glazbena umjetnost 4 donosi balete Igora Stravinskog i to *Posvećenje proljeća* kao primjer stalne primjene čvrstog ritma, *Priča o vojniku* i balet *Petruška* čija je radnja u udžbeniku temeljito opisana. Od hrvatskih baleta se navode *Đavo u selu*, *Ero s onoga svijeta* i *Licitarsko srce*.

3.3.1.3. Glazbeni kontakti

Udžbenik *Glazbeni kontakti 1*, udžbenik za 1. razred gimnazije s dvogodišnjim programom, u sklopu nastavne cjeline *Tempo, metar, ritam* nalazi se *Ples šećerne vile* iz baleta *Orašar*, od plesova *Turopoljski drmeš*, valcer *Na lijepom plavom Dunavu*, tango *La Cumparsita* Gerarda Matosa Rodriguesa. Ovom udžbeniku su pridružena čak 4 nosača zvuka i sveukupno 93 skladbi.

Glazbeni kontakti 2 sadrže balete *Petruška* i *Posvećenje proljeća* Igora Stravinskog, *Licitarsko srce* Krešimira Baranovića i *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca. Ukupni broj predloženih skladbi za slušanje je 73.

S obzirom na velik broj predloženih skladbi za slušanje, baleta je, kao i u osnovnoj školi, izuzetno malo i nedovoljno.

4. ISTRAŽIVAČKI DIO: POZNAVANJE UČENIKA O PLESU I BALETU U OPĆEOBRAZOVNOJ OSNOVNOJ ŠKOLI

4.1. PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA

S obzirom na prethodno iznesenu analizu *Nastavnog plana i programa* te udžbenika za glazbenu kulturu koji su trenutno aktualni, zaključeno je da se vrlo malo pažnje posvećuje plesu i baletu u općeobrazovnim školama. Unatoč tome što je općepoznato da su balet i ples jako dobri alati za razvoj fizičkih i psiholoških karakteristika kod djece, to ne utječe na količinu prisutnosti u školama koja je još uvijek na vrlo niskoj razini. Pod plesom se u ovom kontekstu smatra bilo koji oblik pokreta ili kreativnog plesa koji je može izvoditi u školama.

Kreativni ples ističe se kao holistička metoda poučavanja koja integrira kinetičke i verbalne aktivnosti. Pristup je u kojemu djeca koriste pokret za izražavanje, oblikovanje i stvaranje različitih odgojno-obrazovnih sadržaja. Proces kreativnoga plesa uključuje rješavanje problema, promatranje, analizu i kritičko mišljenje. Mnoga su istraživanja ukazala na pozitivan utjecaj plesa na razvoj samopouzdanja i kreativnosti, socijalnih kompetencija, razinu akademskih postignuća te na važnost i doprinos plesa cjelokupnom razvoju ličnosti i višestrukih inteligencija. (Gazibara, 2016:193). Rasprava o uvođenju plesa u kurikulum vodi se među odgojnim i obrazovnim stručnjacima s područja plesne umjetnosti više od trideset godina. Primjeri kurikuluma različitih zemalja ukazuju na tu tendenciju: u Novom Zelandu ples je uključen u nacionalni kurikulum 2000. godine, dio je izvedbene umjetnosti kao područja učenja, kao i u Tajvanu. U Australiji je ples dio područja umjetnosti, u Finskoj, Estoniji i Portugalu dio je kurikuluma tjelesnog odgoja i obrazovanja, u Indiji dio izvannastavnih aktivnosti, dok Jamajka objedinjuje ta dva područja kurikuluma. Njemačka je primjer zemlje gdje su plesni umjetnici uključeni u primarno obrazovanje, a dugu tradiciju plesa kao dijela kurikuluma ima Kanada, dok se u SAD-u radi revizija jezgrovnih umjetničkih standarda. U Sloveniji je ples dobro integriran u vrtiće. Integracija plesne umjetnosti u školski kurikulum polazi od partnerstva sa zajednicom, plesnim umjetnicima, kulturnim ustanovama, plesnim

školama, udrugama i klubovima. Upravo se iz tog partnerstva otvaraju brojne mogućnosti integracije plesa u kurikulum škole te za razvoj kompetencija i profesionalnog usavršavanja nastavnika u tome području. Prema smjernicama UNESCO-a za umjetnički odgoj, različiti školski projekti trebaju počivati na suradnji umjetnika, nastavnika i škole. No, kao prepreke za unaprjeđenje prakse i uključivanje umjetnosti u obrazovne sustave ističu se manjak istraživanja i nedostatak lako dostupnih izvora. Stoga je potrebno organizirati različita stručna usavršavanja i poticati aktivno uključivanje nastavnika, a jednako tako poticati empirijska istraživanja na tom području. Dublje razumijevanje kognitivnih fenomena koji se pojavljuju kod djece za vrijeme stvaranja plesa može pomoći u razumijevanju kako ples i druge utjelovljene paradigme učenja mogu biti korištene za unaprjeđenje poučavanja i učenja dok je u razrednoj nastavi dio tjelesne i glazbene kulture. (Gazibara, 2016:14).

Cilj ovog istraživanja je utvrditi koliko djeca u općeobrazovnim osnovnim školama znaju o baletu i skladbama za balet, plesu te doživljavaju li ih kao umjetnosti, jesu li učenici u urbanim sredinama gledali balet obzirom na dostupnost plesnih i baletnih sadržaja, utječe li spol na želju za bavljenjem baletom te koliko je popularan među učenicima. Ukoliko se netko iz uže učenikove obitelji bavi plesom ili baletom, bavi li se njime i učenik. S obzirom na *otvoreni model* poučavanja, posvećuju li nastavnici dovoljno vremena na slušanje baletnih skladbi i upoznavanje učenika s baletom.

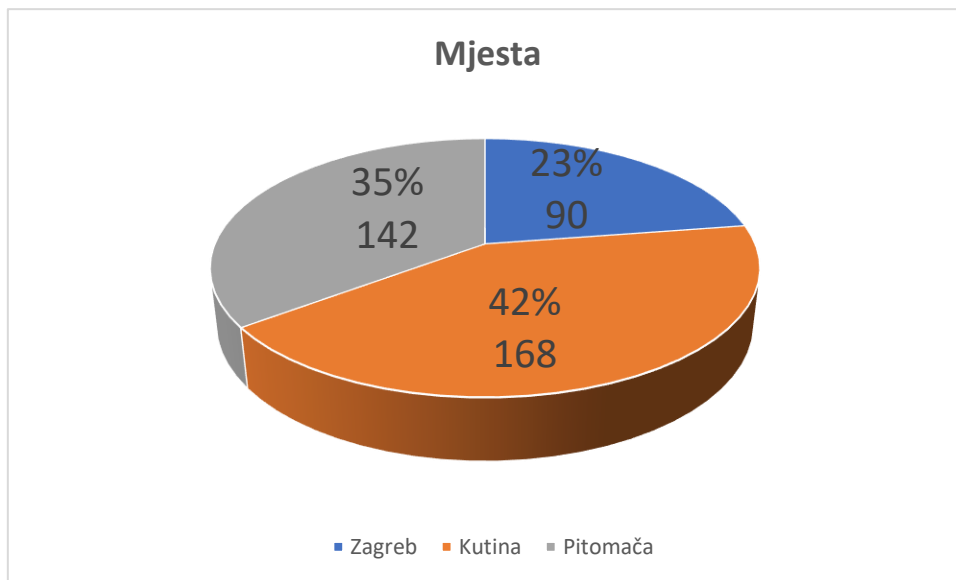
4.2. PROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno u veljači 2018. godine i uključuje 6. i 8. razrede triju osnovnih škola u mjestima koje se razlikuju po veličini i broju stanovniku te dostupnosti sadržaja. Škole su *Osnovna škola Grigora Viteza*, Kruge u Zagrebu, *Osnovna škola Stjepana Kefelje* u Kutini i *Osnovna škola Petra Preradovića* u Pitomači. Istraživanje je provedeno u 6. i 8. razredima jer se u 8. razredu prema planu i programu nalazi cjelina *Balet*, 6. razred podrazumijeva period prije nastavne cjeline, a nakon nekoliko odslušanih baletnih skladbi predloženih planom i programom te udžbenicima glazbene kulture. Instrument istraživanja anonimni je anketni upitnik koji se sastoji od 16 pitanja, a uzorak čine 400 anketiranih učenika.

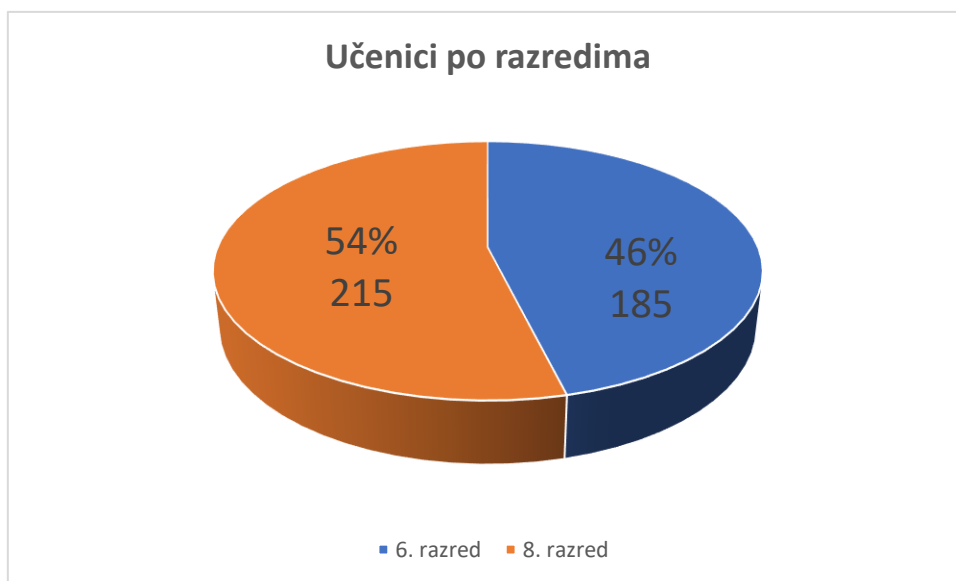
4.3. OBRADA PODATAKA

Od ukupnog broja anketiranih učenika po školama, 90 (23%) je u Zagrebu, 168 (42%) u Kutini te 142 (35%) u Pitomači.

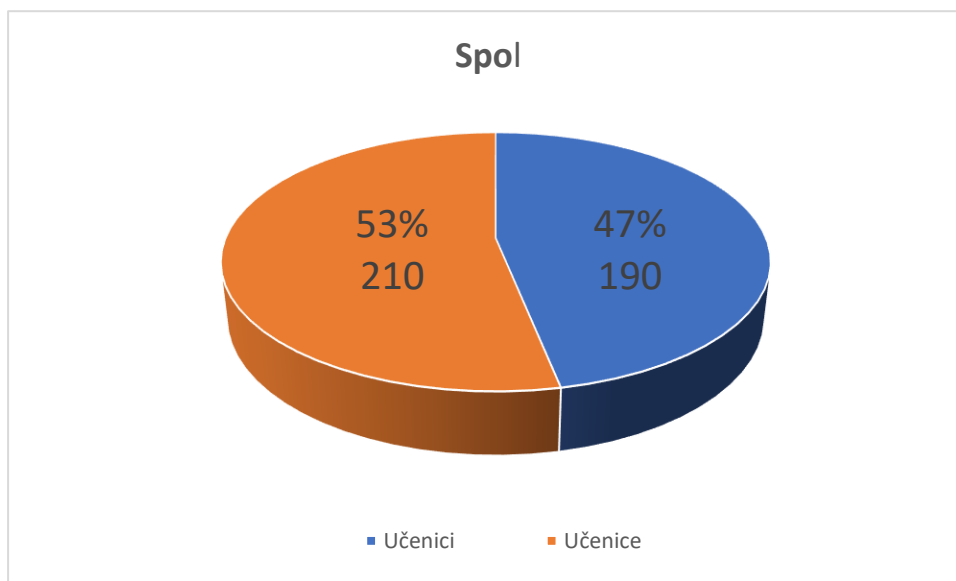
Grafikon 1: Mjesta u kojima su anketirani učenici

Od ukupnog broja učenika, u 6. razredu je anketirano 185 (46%) učenika, a u 8. razredu 215 (54%).

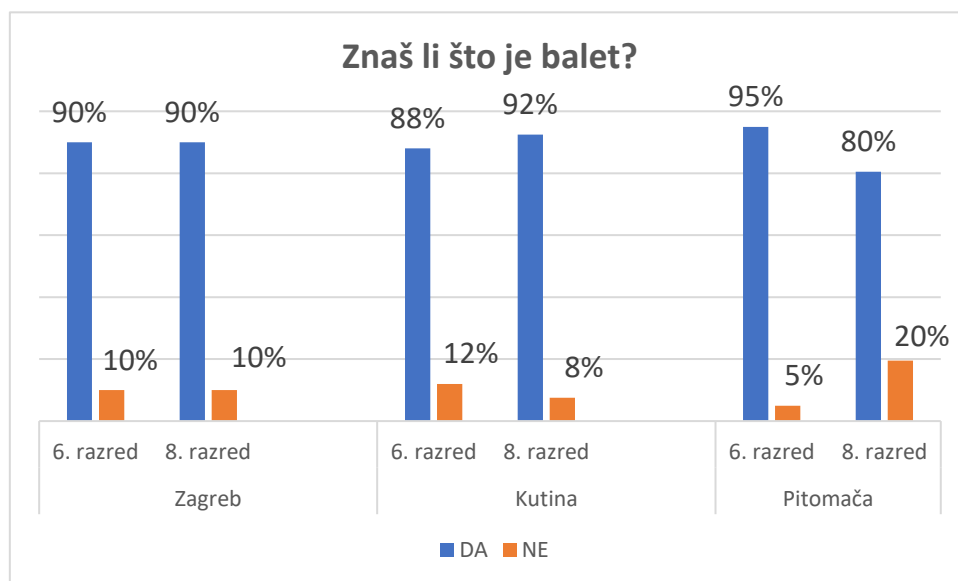
Grafikon 2: Postotak učenika po razredima

Prvo pitanje se odnosi na spol učenika. Od sveukupnih 400 učenika, učenica je 210 (53%), a učenika 190 (47%) kroz sve razrede u svim školama.

Grafikon 3: Spol učenika 6. i 8. razreda

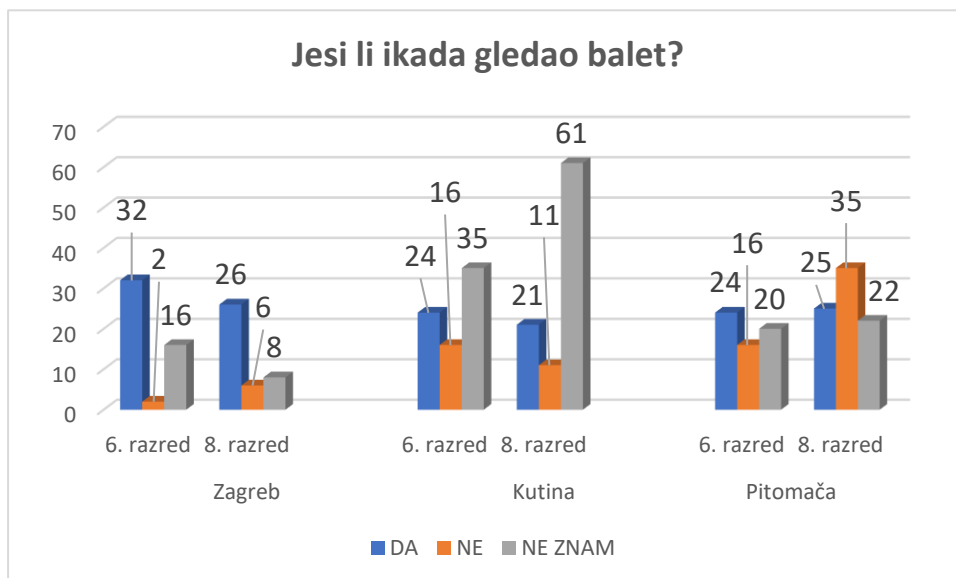
Drugo pitanje je zatvorenog tipa, dihotomnog izbora i glasilo je: *Znaš li što je balet?*

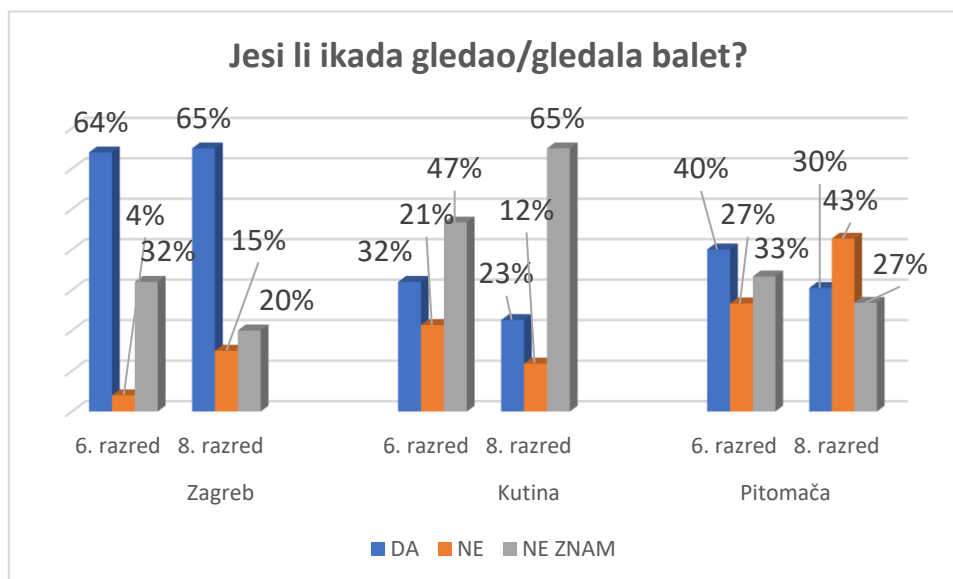
Grafikon 4: Odgovori učenika na drugo pitanje

U *Osnovnoj školi Grigora Viteza* u Zagrebu, u 6. razredu je 45 (90%) učenika odgovorilo da znaju što je balet, dok 5 (10%) njih da ne znaju. U 8. razredu je isti postotak, odnosno 36 (90%) njih da znaju dok 4 (10%) da ne znaju što je balet. U *Osnovnoj školi Stjepana Kefelje* u Kutini je 66 (88%) učenika 6. razreda odgovorilo da znaju što je balet i 9 (12%) da ne znaju, a u 8. razredu 86 (92%) njih da znaju i 7 (8%) da ne znaju što je balet. U *Osnovnoj školi Petra Preradovića* u Pitomači je 57 (95%) učenika 6. razreda odgovorilo je da znaju što je balet i njih 3 (5%) da ne znaju, a u 8. razredu 66 (80%) da znaju i 16 (20%) da ne znaju što je balet. Podrazumijeva se da će učenici 8. razreda znati više jer se cjelina *Balet* nalazi u 8. razredu i oni su je već obradili. Samo u Pitomači 6. razredi u većem postotku od učenika 8. razreda znaju što je balet i također, postotak 6. razreda je najveći postotak među anketiranim školama. Najveći postotak učenika 8. razreda (njih 86 ili 92%), koji su odgovorili da znaju što je balet, nalazi se u Kutini. Zaključuje se da u svim školama i razredima, veliki broj djece zna što je balet, dok manji broj to ne zna.

Treće je pitanje zatvorenog tipa, višestrukog izbora i glasi: *Jesi li ikada gledao balet?*

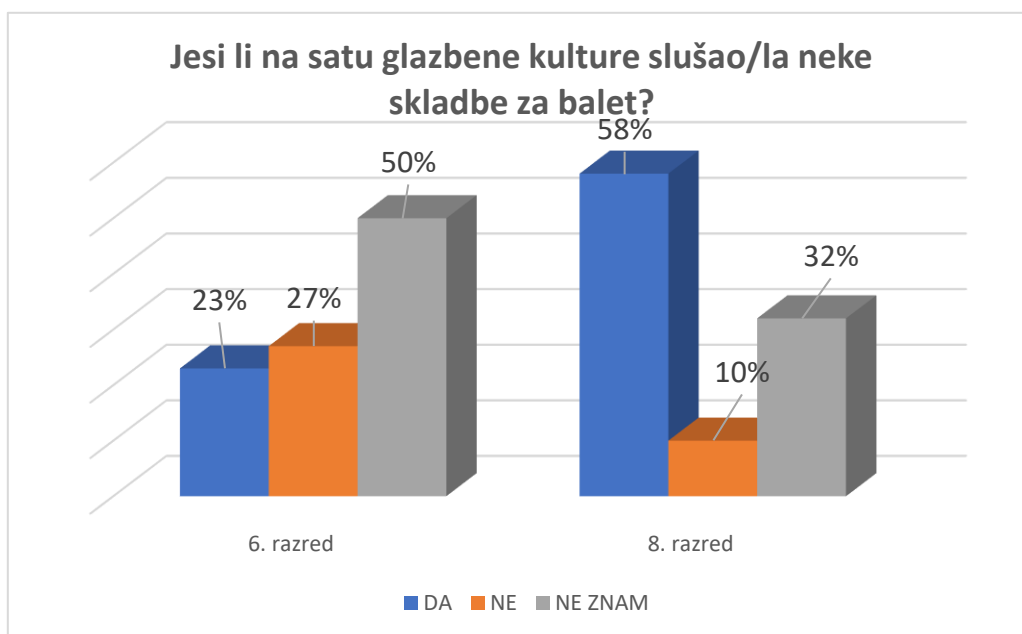
Grafikon 5: Odgovori učenika na treće pitanje

Grafikon 6: Odgovori učenika na treće pitanje u postotcima

Na treće pitanje je u Zagrebu, u 6. razredu 32 (64%) učenika odgovorilo da su gledali balet dok je 2 (4%) da nisu i 16 (32%) da ne znaju jesu li gledali balet. U 8. razredu je 26 (65%) učenika odgovorilo da su gledali balet, 6 (15%) da nisu i 8 (20%) da ne znaju. U Kutini je u 6. razredu 24 (32%) učenika odgovorilo da su gledali balet, 16 (21%) da nisu i 35 (47%) da ne znaju. U 8. razredu je 21 (23%) učenika odgovorilo da su gledali balet, 11 (12%) da nisu i 61 (65%) da ne znaju. U Pitomači je u 6. razredu 24 (40%) učenika odgovorilo da su gledali balet, 16 (27%) da nisu i 20 (33%) da ne znaju. U 8. razredu je 25 (30%) učenika odgovorilo da su gledali balet, 35 (43%) da nisu i 22 (27%) da ne znaju. Prema dobivenim podacima se vidi da su učenici 6. i 8. razreda u Zagrebu najviše gledali balet, dok su učenici u ostalim mjestima gledali nešto manje. Zaključuje se da je dostupnost plesnih i baletnih sadržaja bitna. U Pitomači je u 6. razredu najviše djece gledalo balet (njih 40%) dok je u 8. razredu najviše djece koji nisu gledali balet (čak 43%). U Kutini je od svih ispitanika najmanje djece gledalo balet u oba razreda i najviše djece ne zna jesu li gledali balet. U 8. razredu čak 65% djece ne zna da li su gledali balet. S obzirom na tako velik postotak učenika koji ne znaju jesu li gledali balet u 8. razredu, iako su već i obrađivali nastavnu jedinicu *Balet*, u razgovoru s njihovim nastavnikom se dolazi do zaključka da učenike 8. razreda u Kutini uopće ne zanimaju balet i ples te je zbog toga takav rezultat. Također se zaključuje da je dostupnost baletnih sadržaja van velikih gradova vrlo mala.

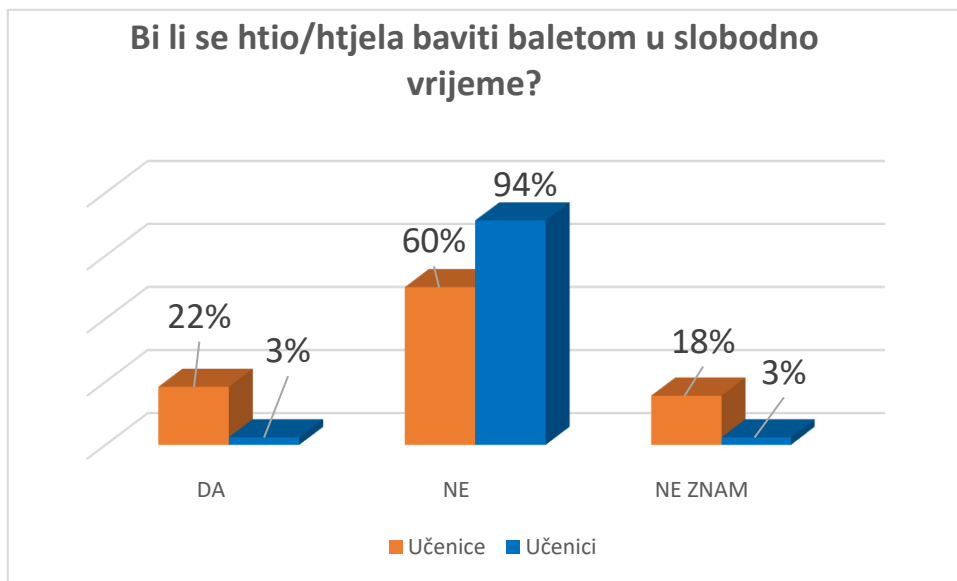
Četvrto pitanje je također zatvorenog tipa i višestrukog odabira, a glasi: *Jesi li na satu glazbene kulture slušao/la neke skladbe za balet?*

Grafikon 7: Odgovori učenika na četvrto pitanje

Na četvrto pitanje je 42 (23%) učenika 6. razreda odgovorilo da su slušali skladbe za balet na satu glazbene kulture, 51 (27%) učenika je odgovorilo da nisu i 92 (50%) učenika ne znaju. U 8. razredu je 126 (58%) učenika odgovorilo da su slušali skladbe za balet na satu glazbene kulture, 21 (10%) da nisu i 68 (32%) njih ne zna. Na temelju dobivenih podataka se zaključuje da učenici u 8. razredu, nakon obrađivanja nastavne cjeline baleta znaju da su slušali skladbe za balet jer njih 58% od ukupnog uzorka odgovara potvrdno. U 6. razredu prema planu i programu se nastavna cjelina balet još ne radi, međutim predviđene su baletne skladbe za slušanje. S obzirom na *otvoreni model* poučavanja, nastavnici mogu prihvatiti ili odbaciti predložene baletne skladbe, ali ukoliko ih odaberu za slušanje, pretpostavlja se da će upoznati učenike s pojmom baleta. Iz dobivenih rezultata se vidi da samo 23% posto učenika 6. razreda zna da su slušali baletne skladbe dok ih 27% tvrdi da nisu, a visokih 50% ne zna taj podatak. Iz odgovora *ne znam* može se izvući više zaključaka: da učenici nisu bili pažljivi na satu, da ih balet ne zanima te nisu upamtili slušanje baletne skladbe, da su slušali baletnu skladbu, ali nastavnik nije govorio o baletu, da su slušali baletnu skladbu, ali ih nastavnik nije na to posebno upozorio. Zaključuje se da nastavnici jako malo odabiru baletne skladbe za slušanje i sukladno tome malo podučavaju o baletu na satu Glazbene kulture prije nastavne cjeline baleta u 8. razredu.

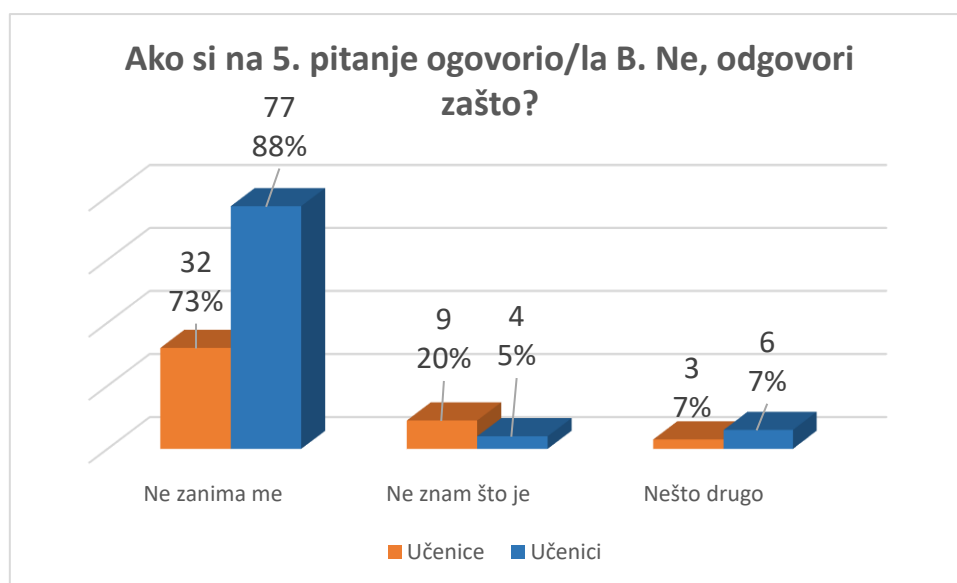
Peto pitanje glasi: *Bi li se htio/htjela baviti baletom u slobodno vrijeme?*

Grafikon 8: Odgovor na peto pitanje

Od ukupnog broja učenica, 46 (22%) učenica se žele baviti baletom, ne želi 125 (60%), dok 39 učenica ne zna (18%). Od ukupnog broja učenika, baletom se želi baviti 6 (3%) učenika, ne želi se baviti 178 (94%) učenika i ne zna 6 (3%) učenika. Zaključuje se da je želja za bavljenje baletom ovisna o spolu i više se djevojčica (22%) želi baviti baletom nego dječaka (samo 3%). Međutim, koliko je balet nepopularan pokazuje i rezultat da se 38% više djevojčica ne želi baviti baletom nego što ih to želi. Učenicima su odlučniji od učenica da se ne žele baviti baletom jer samo 3% učenika ne zna dok veći postotak (18%) učenica ne zna želi li se baviti baletom.

Šesto pitanje razlikuje se po razredima, u 6. razredu je povezano s 5. pitanjem te glasi: *Ako si na 5. pitanje odgovorio/la B. Ne, odgovori zašto.* Pitanje je zatvorenog tipa s višestrukim odgovorima: *A. Jer me ne zanima, B. Jer ne znam što je i C. nešto drugo.*

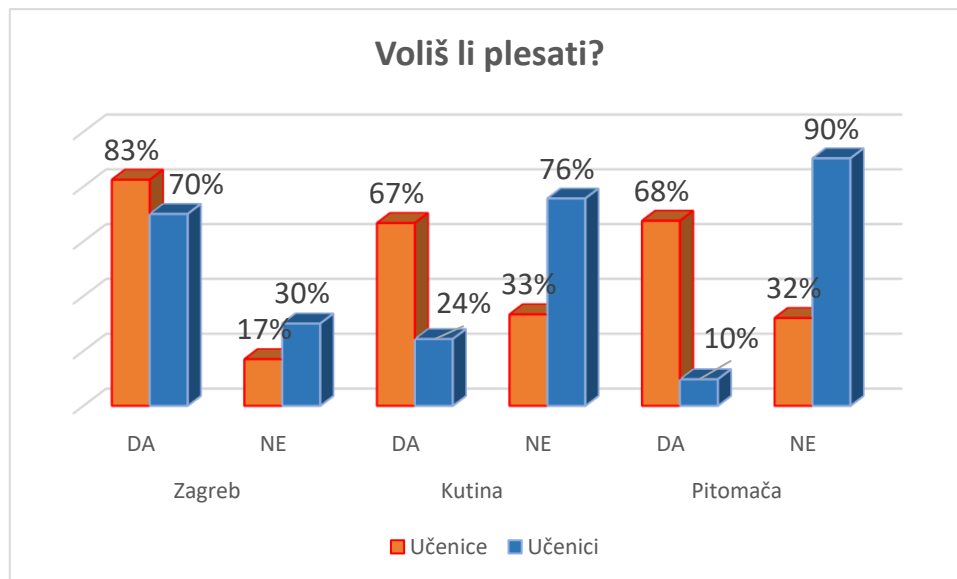
Grafikon 9: Odgovor na šesto pitanje u brojevima i postotcima

Od ukupnog broja učenica koje su odgovorile na 5. pitanje da se ne žele baviti baletom, 32 učenica (73%) to ne žele jer ih ne zanima, 9 (20%) učenica ne znaju što je balet i 3 (7%) učenice imaju neki drugi razlog za to. Učenici se ne žele baviti baletom jer 77 (88%) njih to ne zanima, 4 učenika (5%) ne znaju što je balet te 6 njih (7%) ima neki drugi razlog. I kod učenica i učenika najveći razlog zašto se ne žele baviti baletom jest to što ih ne zanima. Zanimljivo je da je 20% učenica te 5% učenika odgovorilo da ni ne znaju što je balet.

U osmom razredu šesto pitanje je otvorenog tipa i glasi: *Navedi jedan ili više baleta koje poznaješ ili za koje si čuo/la.*

Najčešći odgovori na 6. pitanje su: *Labuđe jezero, Orašar, Đavo u selu, Posvećenje proljeća i Žar ptica.*

Sedmo pitanje je identično za 6. i 8. razred, zatvorenog je tipa, dihotomnog izbora, a glasi: *Voliš li plesati?*

Grafikon 10: Odgovori na sedmo pitanje

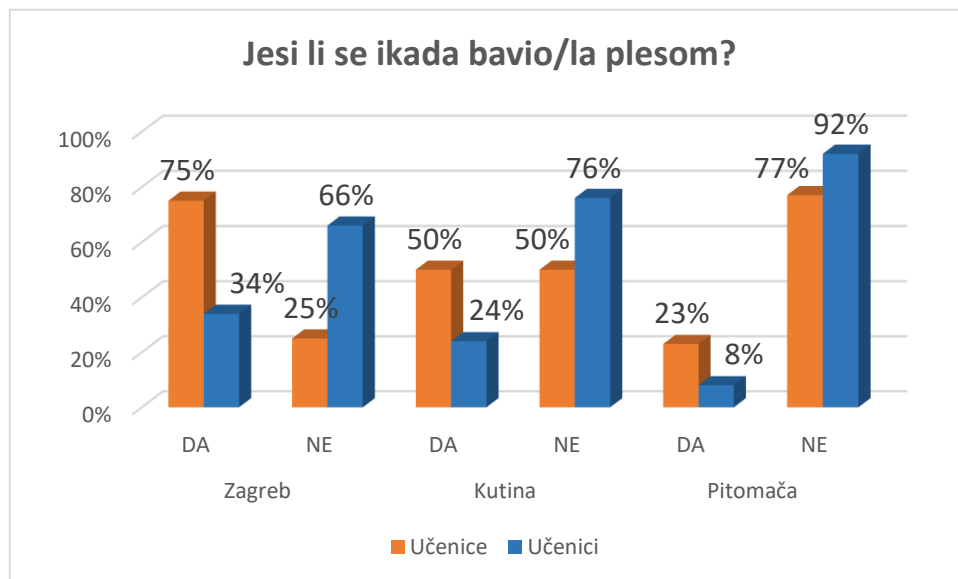
Na sedmo pitanje od ukupnog broja učenica u Zagrebu, 33 (83%) učenica odgovorilo je da voli plesati i njih 7 (17%) ne voli plesati. Od učenika u Zagrebu 35 (70%) voli plesati a 15 (30%) ne. Od ukupnog broja učenica u Kutini 60 (67%) učenica voli plesati, a 30 (33%) ne. Učenci u Kutini, njih 19 (24%) voli plesati dok 59 (76%) ne. Od ukupnog broja učenica u Pitomači 54 (68%) ih voli plesati, a 26 (32%) ne voli. Od ukupnog broja učenika u Pitomači 6 (10%) ih voli plesati, a 65 (90%) ne voli plesati. Iz prikazanih rezultata se vidi da djevojčice u svim gradovima vole više plesati od dječaka te je više djevojčica koje vole plesati od onih koji to ne vole. Najveći postotak učenica koje vole plesati je u Zagrebu, dok je u Kutini i Pitomači podjednak postotak. Učenci u Kutini i Pitomači u najvećem postotku ne vole plesati. U Pitomači je najveći postotak učenika koji ne vole plesati, čak 90%. U Zagrebu su bitno drugačiji odgovori, čak 70% posto učenika voli plesati dok ih 30% to ne voli. Zaključuje se da kako se smanjuje veličina mjesta, tako se smanjuje i pozitivan odnos prema plesu. U Zagrebu je najviše učenica i učenika koji vole plesati, u Kutini manje i u Pitomači najmanje učenika koji vole plesati.

Osmo pitanje je otvorenog tipa i glasi: *koje plesove poznaješ?*

Najčešći odgovori u svim gradovima i razredima su: *balet, tango, salsa, paso doble, samba, rumba, cha-cha, valcer, polka, kolo, čardaš, linčo, step, boogie-woogie, charleston, hip-hop, brake dance, limbo dance, twerk dance, trbušni ples, zumba i lambada.*

Deveto pitanje je zatvorenog tipa, dihotomnog izbora i glasi: *jesi li se ikada bavio/la plesom?*

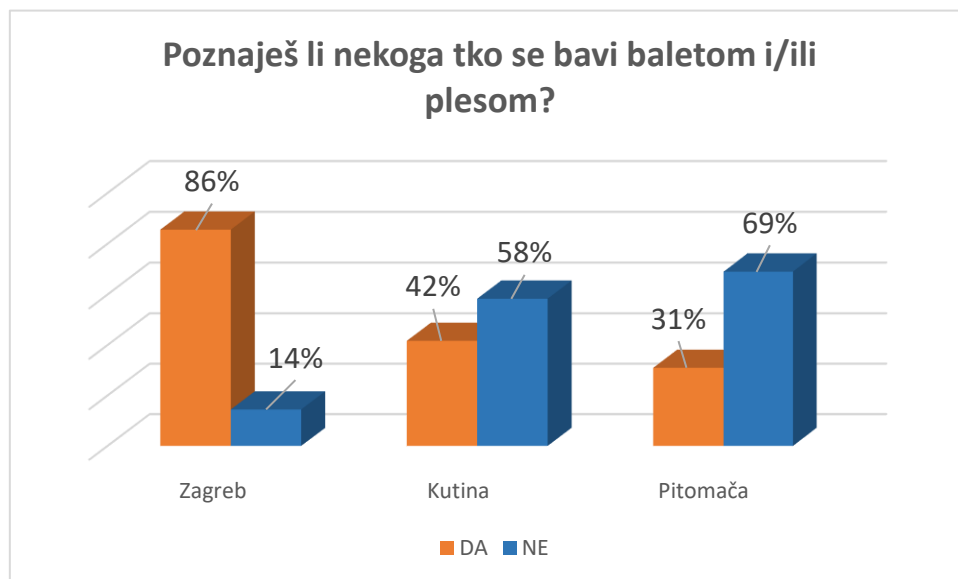
Grafikon 11: Odgovori na deveto pitanje

U Zagrebu se u svim razredima 30 (75%) učenica bavilo plesom dok 10 (25%) nije. U svim razredima se 17 (34%) učenika bavilo plesom dok 33 (66%) nije. U Kutini se u svim razredima 45 (50%) učenica bavilo plesom i 45 (50%) nije. Od učenika se 19 (24%) bavilo plesom i 59 (76%) nije. U Pitomači se 18 (23%) učenica bavilo plesom i 62 (77%) nije. U svim razredima se samo 5 (8%) učenika bavilo plesom dok 57 (92%) nije. Iz priloženih rezultata se vidi da se bavljenje plesom razlikuje po spolu i da se više učenica bavilo njime nego li učenika. Također da je dostupnost plesnih sadržaja u malim mjestima oskudnija te sukladno tom je manji i interes djece da se bave plesom. Kako se veličina gradova smanjuje, tako se smanjuje i postotak bavljenja plesom. Tako se u Zagrebu najviše i učenica i učenika bavilo plesom dok u Pitomači najmanje.

Deseto je pitanje otvorenog tipa, vezano je za prethodno, deveto pitanje i glasi: *ako si na 9. pitanje odgovorio/la A. Da, napiši koliko dugo i kojim plesom?*

U Zagrebu su učenice najviše odgovarale da pohađaju plesnu školu dvije do tri godine, suvremeni ples od tri do jedanaest godina, *jazz dance* dvije do 4 godine, *rock'n'roll* dvije do četiri godine, *hip-hop*, i 2 učenice su odgovorile da se bave baletom pet i šest godina. Najviše odgovora učenika je da se bave *hip-hopom* od jedne do pet godina, *breakdanceom* od dvije do pet godina i jedan dječak se bavi baletom pet godina. U Kutini su učenice odgovarale da se bave folklorom od jedne do osam godina, društvenim plesovima jednu godinu te da su pohađale plesni tečaj, *breakdance*, *zumbu*. Učenici se bave *brake danceom* jednu godinu i folklorom jednu godinu. U Pitomači su učenice najčešće odgovorile da se bave folklorom tri godine i da pohađaju plesni tečaj jednu godinu. Učenici su najviše odgovorili da se bave folklorom i nema podataka o vremenskom periodu. Obzirom na iznesene podatke, zaključuje se da se raznovrsnim plesovima učenici najviše bave u Zagrebu gdje ima i tri učenika koji se bave baletom duže vrijeme (5 i 6 godina). U Kutini je nešto manje raznovrsnijih plesova, a najviše se učenika bavi folklorom. U Pitomači je najmanje različitih plesova te se učenici također najviše bave folklorom. U manjim mjestima su dostupni plesni tečajevi uz vodstvo plesnih stručnjaka koje uglavnom pohađaju djevojčice te uče osnovne korake društvenih plesova jer su tečajevi u trajanju jednog ili dva mjeseca. Najpopularniji plesovi među dječacima su *breakdance* i *hip-hop* te se njime bave u svim mjestima, a u manjim mjestima je također, kao i kod djevojčica, popularan folklor.

Jedanaesto pitanje identično za oba razreda, zatvorenog je tipa, dihotomnog odabira i glasi: *poznaješ li nekoga tko se bavi baletom i/ili plesom?*

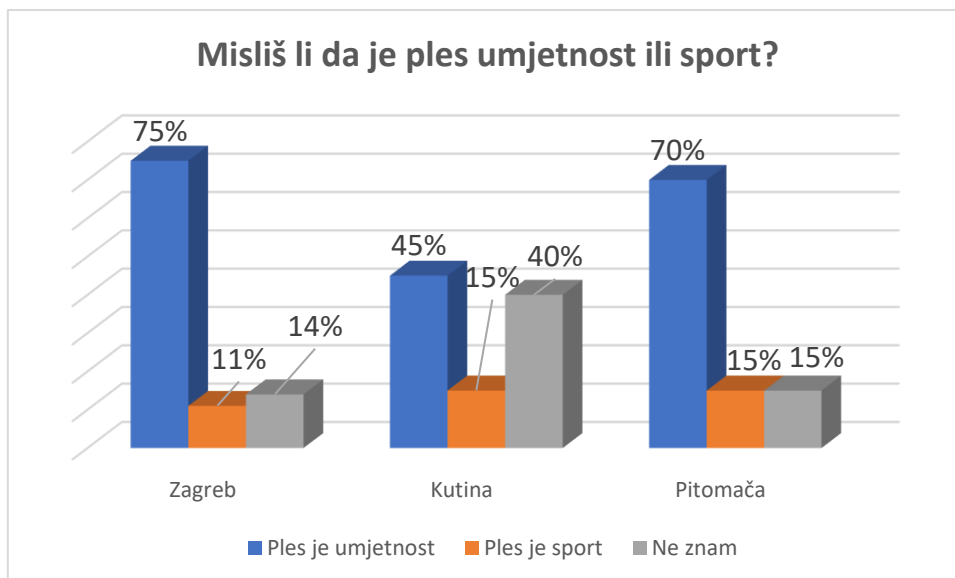
Grafikon 12: Odgovori na jedanaesto pitanje

Na jedanaesto pitanje je 77 (86%) učenika odgovorilo da poznaju nekoga tko se bavi plesom, dok 13 (14%) učenika ne pozna. U Kutini je 70 (42%) učenika odgovorilo da pozna dok 98 (58%) učenika da ne pozna nekoga tko se bavi plesom ili baletom. U Pitomači je 44 (31%) učenika odgovorilo da pozna nekoga tko se bavi plesom ili baletom i 98 (69%) da ne pozna. Iz prezentiranih rezultata se vidi da je u Zagrebu najveći postotak učenika koji poznaju nekoga tko se bavi baletom ili plesom, zatim u Kutini i na kraju Pitomači najmanji postotak takvih učenika. Obzirom da se u prethodnim pitanjima zaključilo kako je dostupnost sadržaja u manjim mjestima oskudna, ne iznenađuju rezultati u kojima se postotci poznavanja nekoga tko se bavi plesom ili baletom povećava proporcionalno veličinom gradova.

Dvanaesto pitanje je vezano uz prethodno, jedanaesto pitanje, otvorenog je tipa i glasi: *ako si na 11. pitanje odgovorio/la A. Da, na crtu napiši koga.*

U Zagrebu je troje učenika u desetom pitanju navelo da se bavi baletom i isti ti učenici su na jedanaesto pitanje odgovorili da im se mama i baka bave baletom. Od 7 učenika koji su naveli da se bave suvremenim plesom u Zagrebu, 6 učenika je na ovo pitanje odgovorilo da se plesom bave tate, mame, tete i sestra. U Kutini i Pitomači su učenici koji su odgovorili da se bave folklorom, na ovo pitanje su odgovorili da se većina članova njihove obitelji bavi folklorom kao i prijatelji. Svi odgovori se odnose na bavljenje baletom i plesom duže vrijeme (4 ili više godina). Ostali odgovori su bili: „prijateljica, prijatelj, mama moje prijateljice, sestra, brat, kolegica iz razreda“. Iz navedenih rezultata je jasno da motivacija i želja za plesom i baletom potječe i formira se velikim dijelom u obitelji. U ovom istraživanju učenici koji potječu iz obitelji u kojim se netko bavi plesom ili baletom, 100% tih učenika je navelo da se bavi plesom ili baletom. Iz navedenoga se zaključuje da se interes za ples i balet razvija u obitelji i da se učenici koji potječu iz plesnih obitelji uglavnom bave plesom ili baletom. Naravno, nisu svi učenici koji se bave plesom potekli iz takvih obitelji, odgovori upućuju na to da na interes za bavljenje baletom utječe okolina (prijateljica, kolegica iz razreda...) i dostupnost takvih sadržaja (u Zagrebu je na jedanaesto pitanje najviše učenika odgovorilo da poznaje nekoga tko se bavi plesom ili baletom, za razliku od ostalih mjesta).

Trinaesto pitanje upitnika je zatvorenog tipa, višestrukog odabira, a glasi: *misliš li da je ples umjetnost ili sport?*

Grafikon 13: Odgovori na trinaesto pitanje

U Zagrebu 67 (75%) učenika misli da je ples umjetnost, 10 (11%) ih misli da je ples sport i 13 (14%) ih ne zna. U Kutini 75 (45%) učenika smatra da je ples umjetnost, 25 (15%) ih smatra da je ples sport i 68 (40%) ih ne zna. U Pitomači 99 (70%) učenika misli da je ples umjetnost, 22 (15%) ih misli da je ples sport i 21 (15%) ih ne zna. Najveći postotak učenika u svim mjestima misli da je ples umjetnost. Oko 15% učenika misli da je ples sport i taj je postotak približan u svim mjestima. Malo viši postotak učenika ne zna. U Kutini su učenici najnesigurniji i postotak onih koji misle da je ples umjetnost i onih koji ne znaju je blizak (45% i 40%). Mišljenje učenika iz Zagreba i Pitomače najslabije je po odgovorima gdje 70% i 75% učenika smatra da je ples umjetnost te 11% i 15% smatra da je sport. Također sličan postotak učenika nije siguran. Zaključuje se da učenici ples doživljavaju umjetnošću daleko više nego što ga doživljavaju sportom.

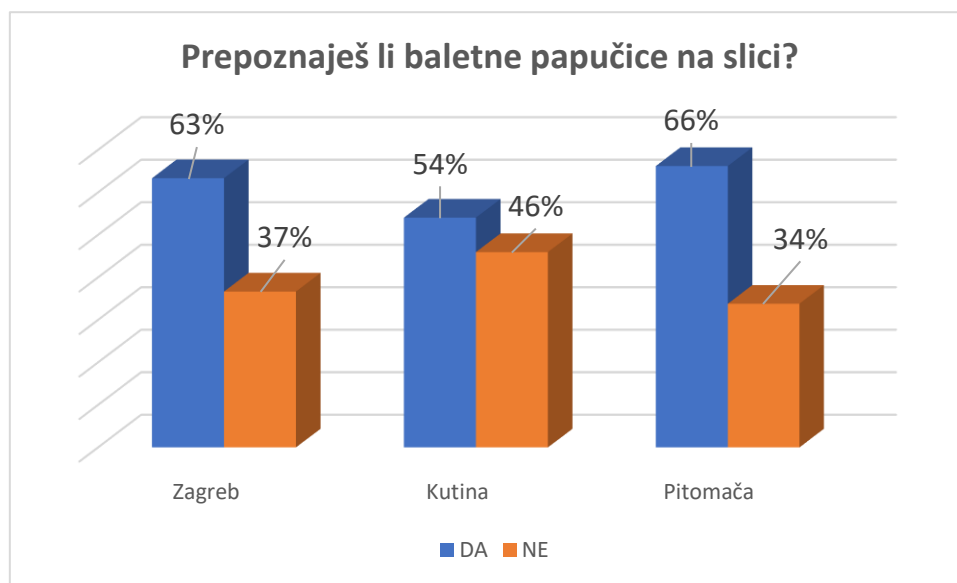
Četrnaesto pitanje je kombiniranog tipa, a glasi: *prepoznaješ li što se nalazi na slici?*

A. *Da, to su* _____

B. *Ne znam što je na slici*

Izvor: www.trendme.net

Grafikon 14: Odgovori na četrnaesto pitanje

Na četrnaesto pitanje je trebalo prepoznati baletne papučice ili cipelice. Veliki broj učenika nisu konkretno napisali da su to cipelice za balet već su imali odgovore poput: „balerinke, plesne cipele, plesna oprema...“. U Zagrebu, u svim razredima je 57 (63%) učenika znalo da se konkretno radi o baletnim papučicama, a 33 (37%) učenika to nije znalo. U Kutini je baletne papučice prepoznalo 80 (54%) učenika, a 68 njih (46%) nije. U Pitomači je točan odgovor znalo 94 (66%) učenika, a njih 48 (34%) nije znalo da se radi o baletnim papučicama. Iz priloženih rezultata se zaključuje da učenici u Zagrebu i Pitomači imaju podjednak postotak poznavanja baletnih papučica (u Pitomači učenici prednjače za 3%), dok su učenici u Kutini najmanje znali da se radi o baletnim papučicama. Pitanje simbolizira opće znanje o baletu koje se nužno ne uči u školama, već se pretpostavlja da su učenici putem današnjih medija i interneta ili drugih posrednika koje pružaju informacije, naišli na baletne papučice te pritom upamtili njihov naziv i funkciju, ukoliko ih to zanima.

Petnaesto pitanje ima cilj sličan četrnaestom pitanju, a to je provjeriti opće znanje učenika o baletu. Pitanje je dihotomnog izbora i glasi: *prepoznaješ li što se nalazi na slici?*

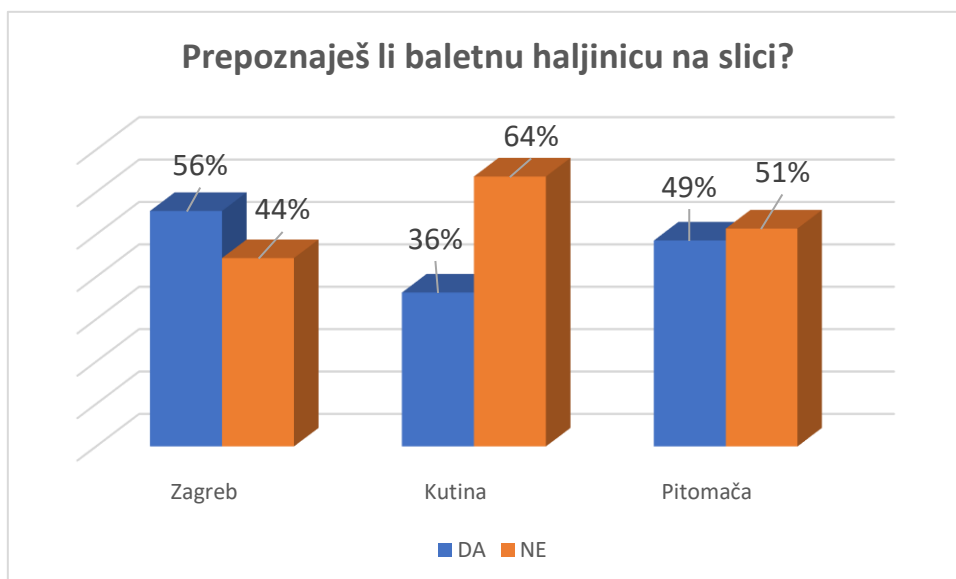
A. *Da, to je* _____

B. *Ne znam što je na slici*

Izvor: www.trendme.com

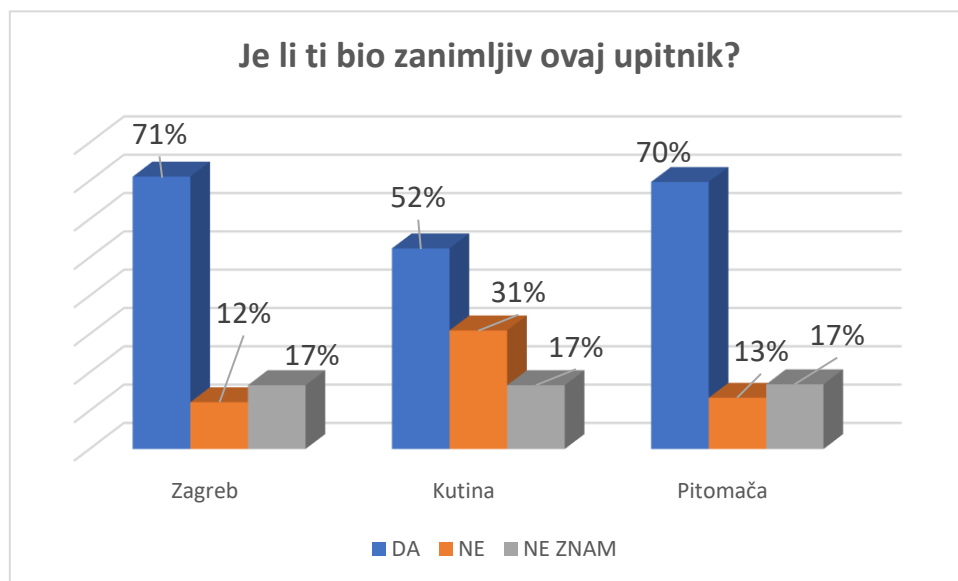
Na slici se nalazi baletna haljinica ili *tutu haljinica*. Termin *tutu haljinica* nije toliko proširen i poznat kao opisni naziv *haljina za balet*, stoga su očekivanja bila da će učenici upravo to i napisati. Neki odgovori nisu bili dovoljno precizni ili točni, poput: „haljina, suknja, oprema za ples, haljina za princeze, krinolina...“ Naziv *tutu haljinica* je napisalo samo 4 učenika u Zagrebu i 1 učenica u Kutini.

Grafikon 15: Odgovori na petnaesto pitanje

Naziv „baletna haljinica“ je u Zagrebu upotrijebilo 50 učenika (56%), dok je 40 (44%) imalo krivi odgovor. U Kutini je 61 (36%) napisalo točan odgovor, dok 107 (64%) nije. U Pitomači je 69 (49%) učenika točno odgovorilo, a njih 73 (51%) to nije. Iz prikazanih rezultata se može zaključiti da su učenici u Zagrebu najviše znali da je na slici prikazana baletna haljinica, zatim su to učenici u Pitomači i na kraju učenici u Kutini čiji je postotak samo 36%. Kao i u prethodnom pitanju, opće znanje o baletu od sve tri škole su najviše pokazali učenici u Zagrebu, iako s relativno malim postotkom (baletne papučice je znalo samo 63% svih ispitanih učenika u Zagrebu, a baletnu haljinicu 56%). Opća pitanja iz baleta pokazatelj su opće kulture koja se ne uči samo u školama već u obiteljima, društvu, zajednicama, preko medija itd., i pokazuje koliki je interes osnovnoškolaca za tu tematiku. Zbog toga su postotci, koji su nešto iznad polovičnih, vrlo razočaravajući.

Posljednje, šesnaesto pitanje, evaluacija je upitnika kojeg su učenici ispunjavali. Pitanje je zatvorenog tipa i glasi: *je li ti bio zanimljiv ovaj upitnik?*

Grafikon 16: Odgovori na šesnaesto pitanje

Posljednje pitanje je mišljenje učenika o upitniku koji su ispunjavali. U Zagrebu je 64 (71%) odgovorilo da im je upitnik bio zanimljiv, 11 (12%) učenika odgovorilo je da im nije bio zanimljiv i 15 (17%) učenika nema mišljenje. U Kutini je 88 (52%) odgovorilo da im je bio zanimljiv upitnik, 52 (31%) da nije i 28 (17%) učenika da ne znaju. U Pitomači je 99 (70%) učenika odgovorilo da im se sviđa, 19 (13%) da ne i 24 (17%) da ne znaju.

4.4. INTERPRETACIJA I ZAKLJUČCI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno u tri različite škole i tri različita mjesta stanovanja zbog bolje usporedbe i dostupnosti baletnih i plesnih sadržaja u gradovima, manjim i malim mjestima. Utjecaj škole, kao odgojne i obrazovne ustanove, velik je, pogotovo u malim mjestima u implementiranju plesnih sadržaja. Ako škola ne nudi učenicima aktivnosti koje sadržavaju ples i pokret, učenici propuštaju biti sudionicima zabavnih, kreativnih i poučnih aktivnosti koje indirektno pomažu, kako njihovom fizičkom razvoju, tako i izgrađivanju karaktera, stjecanju radnih navika te još mnogim drugim segmentima osobnosti. Također su sudionici u stvaranju umjetnosti jer ples se razlikuje od tjelesne aktivnosti time što uz pokret uključuje i glazbu. Da bi se učenike uputilo u svijet plesa, potrebno ih je podučiti i baletu, koji se nudi kroz predmet Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti u općeobrazovnim školama.

Istraživanje je pokazalo učenici u općeobrazovnim osnovnim školama i u 6. i u 8. razredima odgovaraju da znaju što je balet i to u visokom postotku, u Zagrebu u 6. i 8. razredu 90% učenika odgovara da znaju što je balet, u Kutini u 6. razredu 88%, a u 8. razredu 92% učenika odgovara isto, u Pitomači 95% učenika u 6. razredu i 80% u 8. razredu odgovara da znaju što je balet. Međutim, kada se uzme obzir četvrto pitanje, dolazi se do drugačijeg zaključka. Četvrto pitanje glasi: *Jesi li na satu glazbene kulture slušao/la neke skladbe za balet?* U 6. razredima od cjelokupnog uzorka učenika, njih 23% odgovara da jesu, 27% da nisu i ne znaju čak 50%. U 8. razredima 58% njih tvrdi da jesu, 10% njih da nisu (iako jesu slušali) i čak 32% učenika nije sigurna i ne zna odgovor. Također na četrnaesto i petnaesto pitanje u kojemu trebaju prepoznati *baletne papučice* i *tutu haljinicu*, koji predstavljaju opće znanje o baletu, postotci točnih odgovora se prepolovljuju od prvobitnih 90% kako su učenici u početku tvrdili da znaju što je balet. Zbog toga se može zaključiti da je realno znanje učenika u 6. i 8. razredima o baletu vrlo malo. Učenici u 8. razredima znaju nešto više od učenika 6. razreda, no i to je na vrlo niskoj razini, pogotovo jer su svi anketirani razredi slušali balet što je ustanovljeno u razgovoru s nastavnicima anketiranih razreda. Također se zaključuje da ne poznaju skladbe za balet. Obzirom na njihovo nisko znanje o baletnim skladbama, ne prepoznavanje baletne haljinice i cipelica, zaključuje se da nastavnici ne posvećuju dovoljno vremena objašnjavanju baleta. Kada

nastavnik govori o baletu, trebalo bi koristiti i vizualni prikaz jer samo slušanje skladbe nije potpuni doživljaj onoga što balet jest.

U trinaestom pitanju su učenici iskazali svoje mišljenje je li ples umjetnost ili sport. U Zagrebu 75% učenika misli da je ples umjetnost, u Kutini 45%, u Pitomači 70%. Može se zaključiti da većina učenika misli kako je ples umjetnost. A kako djevojčice u svim mjestima i razredima vole više plesati od dječaka, spol utječe na želju za bavljenje plesom ili baletom. Štoviše, dječaci još smatraju da su balet i ples rezervirane za ženski spol iako ih smatraju umjetnostima.

Od učenika koji su gledali balet, najviše je onih u Zagrebu, u 6. razredu 64% njih, a u 8. razredu 65% učenika. U Kutini je taj postotak polovičan u 6. razredu, samo 32% i u 8. razredu 23%, u Pitomači je u 6. razredu 40%, a 8.razredu 30%. Učenici u velikom gradu su najviše gledali balet, zbog dostupnih baletnih predstava. U malim gradovima baleta nema te ga učenici uglavnom mogu gledati preko televizije ili ostalih medija.

Od plesova učenike zanimaju moderni plesovi: *hip-hop*, *breakdance*, *latino plesovi*, *twerk dance*, *limbo dance* itd. Balet je među učenicima nepopularan, kako među dječacima tako i među djevojčicama. Samo 22% djevojčica je odgovorilo na peto pitanje da bi se bavilo baletom, 60% ne bi, a 18% nije sigurno. Kod dječaka je drugačija situacija, oni se ne bi htjeli baviti baletom, 94% njih se ne bi bavilo baletom, dok samo 3% bi i 3% ne zna.

Učenici koji su u ovom istraživanju odgovorili da se bave baletom duže vrijeme, svi potječu iz obitelji u kojima se netko već bavi baletom. Stoga učenici koji imaju interes i želju za baletom, formirali su takav interes u obitelji.

5. ZAKLJUČAK

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi u kojoj su mjeri učenici u općeobrazovnoj školi upoznati s baletom i plesom, poznaju li skladbe za balet i imaju li interes za njega. Rezultati pokazuju da učenici znaju jako malo, učenici 8. razreda znaju nešto više od učenika 6. razreda no i to znanje je na vrlo niskoj razini. Opće znanje o plesu i baletu također je na zabrinjavajućoj razini. Želju za bavljenjem baletom imaju više učenice nego učenici. Od plesova učenike najviše zanimaju moderni plesovi poput *hip-hopa*, *breakdancea* itd, i ples zanima više učenice nego učenike. Ljubav prema plesu i baletu i želju da se njime bave, učenici formiraju još u obitelji, okolini, zajednici, a moguće i u školi kao odgojno-obrazovnoj ustanovi. Nastavnici posvećuju vrlo malo vremena na objašnjenja i upoznavanje učenika s baletom ili plesom.

U nastavnom programu Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti nije predloženo puno skladbi za balet, također ih nema dovoljno niti u udžbenicima koji se koriste u osnovnoj općeobrazovnoj školi kao i u gimnazijama. No, *otvoreni model* nastave glazbe omogućuje nastavnicima da samostalno odaberu više skladbi za balet u slušanju glazbe i time učenike upoznaju i zainteresiraju ih za balet i ples. U ovom istraživanju, svi su učenici nedovoljno upoznati sa skladbama za balet.

U diplomskom radu navedeni su pozitivni aspekti na razvoj djece koji se bave plesom. Zbog toga ga je potrebno više integrirati u škole jer kao spoj pokreta i glazbe potiče učenike da se izražavaju na zabavan i kreativan način. Potrebno je u praksi mijenjati pristup i dati više prostora baletu i plesu. Počevši od obučavanja i animiranja nastavnika koji bi kasnije kao kompetentni predavači mogli učenike više naučiti, pa do animiranja učenika da zavole ples i bave se njime kroz školske ili izvanškolske aktivnosti.

6. LITERATURA

1. Atanasov-Piljek, D. (2014). *Moja glazba 1, udžbenik za Glazbenu kulturu u prvom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
2. Atanasov-Piljek, D. (2014). *Moja glazba 2, udžbenik za Glazbenu kulturu u drugom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
3. Atanasov-Piljek, D. (2014). *Moja glazba 3, udžbenik za Glazbenu kulturu u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
4. Bajuk, L. (2007). *SO : udžbenik glazbene kulture s DVD-om i 3 CD-a za 5. razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Bognar, B., Matijević, M. (2005). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Bonbright, J. M. (2010). Dance Education 1999: Status, Challenges, and Recommendations. *Arts Education Policy Review*, 101 (1), 33-39.
7. Brinson, P. (1991). *Dance as Education Towards a National Dance Culture*. London: RoutledgeFalmer Press.
8. Brkljačić, D. (2006). *Uvod u balet*, Zagreb: Nova izNova.
9. Cohen, S. J. (1988). *Ples kao kazališna umjetnost*, Omladinski kulturni centar, Zagreb.
10. Ećimović, R., Kršek, I. (2006). *Glazba i radost 4: udžbenik iz glazbene kulture za razred osnovne škole s 2 CD-a*. Zagreb: Znanje.
11. Ećimović, R. Marković, A. (2006). *Glazba i radost 5: udžbenik iz Glazbene kulture za V. razred osnovne škole s CD-om*. Zagreb: Znanje.
12. Ećimović, R. Marković, A. (2006). *Glazba i radost 6: udžbenik iz Glazbene kulture za VI. razred osnovne škole s 2 CD-a*. Zagreb: Znanje.
13. Ećimović, R. Marković, A. (2006). *Glazba i radost 7: udžbenik iz Glazbene kulture za VII. razred osnovne škole s 2 CD-a*. Zagreb: Znanje.
14. Ećimović, R. Marković, A. (2006). *Glazba i radost 8: udžbenik iz Glazbene kulture za VIII. razred osnovne škole s 2 CD-a*. Zagreb: Znanje.
15. Ećimović, R., Marković, A. (2006). *Hrvatska narodna glazba, Glazbena kultura od 5. do 8. razreda osnovne škole s 2 CD-a*. Zagreb: Znanje.
16. Fabris, V. (2009). *Planet glazba 4: udžbenik glazbene kulture s 2 CD-a za 4. razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
17. Gardner, H. (1993). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York:

Basic Books.

18. Gašparđi, A., Lazarić, T., Raguž, N., Štefanac, Z. (2014). *Svijet glazbe 4, udžbenik za Glazbenu kulturu u četvrtom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
19. Gašparđi, A., Lazarić, T., Raguž, N., Štefanac, Z. (2014). *Svijet glazbe 5, udžbenik za Glazbenu kulturu u petom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
20. Gašparđi, A., Lazarić, T., Raguž, N., Štefanac, Z. (2014). *Svijet glazbe 6, udžbenik za Glazbenu kulturu u šestom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
21. Gašparđi, A., Lazarić, T., Raguž, N., Štefanac, Z. (2014). *Svijet glazbe 7, udžbenik za Glazbenu kulturu u sedmom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
22. Gašparđi, A., Lazarić, T., Raguž, N., Štefanac, Z. (2014). *Svijet glazbe 8, udžbenik za Glazbenu kulturu u osmom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa d.d.
23. Gazibara, S. (2016). *Plesna umjetnost i školski kurikulum* U: Berislav Jerković, Tihana Škojo, (ur.), *Zbornik radova 1. međunarodnog znanstvenog i umjetničkog simpozija o pedagogiji u umjetnosti, Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja* (str. 190-202). Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
24. Jandrašek, V., Ivaci, J. (2015). *Razigrani zvuci 1, udžbenik Glazbene kulture u prvom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
25. Jandrašek, V., Ivaci, J. (2015). *Razigrani zvuci 2, udžbenik Glazbene kulture u drugom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
26. Jandrašek, V., Ivaci, J. (2015). *Razigrani zvuci 3, udžbenik Glazbene kulture u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
27. Korečić, N. (2009). *Planet glazba 5: udžbenik Glazbene kulture s 2 CD-a za 5. razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
28. Kroflič, B., Gobec, D. (1995). *Igra – gib – stvarjanje – učenje: metodični priručnik za usmjerene stvarjalne gibno-plesne dejavnosti*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
29. Magdalenić, B., Vidović, K. (2007). *FA : udžbenik glazbene kulture s DVD-om, 2 CD-a i knjižicom U društvu s notama za 4. razred osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
30. Magdalenić, B., Vidović, K. (2007). *LA: udžbenik glazbene kulture s DVD-om i 3 CD-a za 6. razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
31. Manjkas, I., Šimunić, N. (2009). *Planet glazba 6: udžbenik glazbene kulture s 2 CD-a za 6. razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
32. Medenica, N. (2015). *Glazbena umjetnost 1, udžbenik Glazbene umjetnosti za prvi razred Gimnazije*. Zagreb: Školska knjiga.

33. Medenica, N. (2015). *Glazbena umjetnost 2, udžbenik Glazbene umjetnosti za drugi razred gimnazije*. Zagreb: Školska knjiga.
34. Medenica, N. (2015). *Glazbena umjetnost 3, udžbenik Glazbene umjetnosti za treći razred gimnazije*. Zagreb: Školska knjiga.
35. Medenica, N. (2015). *Glazbena umjetnost 4, udžbenik Glazbene umjetnosti za četvrti razred Gimnazije*. Zagreb: Školska knjiga.
36. Miholić, I. (2009). *Hrvatska tradicijska glazba, udžbenik hrvatske tradicijske glazbene kulture s 3 zvučna CD-a, od 5. do 8. razreda osnovne škole*. Zagreb: Profil.
37. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto s: <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=14181>, 10.6.2016.
38. *Nacionalni plan i program za gimnazije*. (2015). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto s: <https://www.ncvvo.hr/nastavni-planovi-i-programi-za-gimnazije-i-strukovne-skole/>.
39. Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe: teorijsko - tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera, Pedagoški fakultet Osijek. Preuzeto s: https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO_Metodika_nastave_glazbe._Teorijsko_tematski_aspekti.pdf, 1.6.2016.
40. Stevens, A. M. (2010). *Teaching Creative Dance in Early Childhood Education*. Sacramento: California State University.
41. Ščedrov, Lj., Perak – Lovričević, N. (2007). *Glazbeni susreti 1. vrste, udžbenik Glazbene umjetnosti za prvi razred gimnazije*. Zagreb: Profil.
42. Ščedrov, Lj., Perak – Lovričević, N. (2007). *Glazbeni susreti 2. vrste, udžbenik Glazbene umjetnosti za drugi razred gimnazije*. Zagreb: Profil.
43. Ščedrov, Lj., Perak – Lovričević, N. (2007). *Glazbeni susreti 3. vrste, udžbenik Glazbene umjetnosti za treći razred gimnazije*. Zagreb: Profil.
44. Ščedrov, Lj., Perak – Lovričević, N. (2007). *Glazbeni susreti 4. vrste, udžbenik Glazbene umjetnosti za četvrti razred gimnazije*, Zagreb: Profil.
45. Ščedrov, Lj., Perak – Lovričević, N. (2009). *Glazbeni kontakti 1, udžbenik Glazbene*

- umjetnosti za prvi razred gimnazije s dvogodišnjim programom.* Zagreb: Profil.
46. Ščedrov, Lj., Perak – Lovričević, N. (2009). *Glazbeni kontakti 2, udžbenik Glazbene umjetnosti za drugi razred gimnazije s dvogodišnjim programom.* Zagreb: Profil.
47. Šumanović, M., Filipović, V., Snetkiralji, G. (2005). Plesne strukture djece mlađe školske dobi. *Život i škola*, 14 (2), 40-45.
48. Vaganova, A. (1977). *Osnovi klasičnog baleta.* Beograd: Sportska knjiga.
49. *125 godina profesionalnog baleta u Hrvatskoj: recentni trenutak profesije.* 2003. Zagreb: Hrvatsko društvo baletnih umjetnika.

Internetski izvori:

<http://www.plesnascena.hr/index.php?p=article&id=1976>

www.pinterest.com

www.balet.com.hr

www.enciklopedija.hr

www.geni.com

<http://www.uaos.unios.hr/artos/index.php/hr/kritika-br-3/plesna-umjetnost/ognjenovic-v-osjecki-balet>

7. SAŽETAK

Balet je nastao krajem 15. i početkom 16. stoljeća. Kroz povijest se razvijao i usavršavao te zadobio oblik koji danas poznajemo. Ples i balet pomažu djeci u njihovom razvoju. S individualnog aspekta odgoja, ples pruža osjećaj vrijednosti i izražavanja, promiče senzibilnost u radu s drugima, razvija samopouzdanje, kreativnost i ponos u individualnom i grupnom radu, potiče samostalnost i inicijativu, pruža priliku za postignuća, uspjeh i samopoštovanje te stvara radne navike i osjećaj odgovornosti. U općeobrazovnim školama su nastavnim planom i program obuhvaćene baletne skladbe za slušanje na satu. Od cjelokupnog broja predloženih skladbi (od petnaest do dvadeset), u pojedinim razredima može se naći jedna do tri baletne skladbe, a u nekim razredima ih niti nema. Analizom udžbenika koja je napravljena u ovom diplomskom radu, utvrđeno je da se u njima nalazi relativno mali broj baletnih skladbi u odnosu na sve skladbe. S obzirom na *otvoreni model* poučavanja na nastavnicima glazbe je da čim više djecu poučavaju i objašnjavaju o baletu i plesu. Nažalost, velik broj nastavnika nije dovoljno kompetentan da nešto više govore o toj temu te je stoga stvarnost takva da djeca jako malo znaju i imaju jako mali interes za balet i ples. Istraživanje koje je provedeno u sklopu ovog diplomskog rada provedeno je u tri škole; *Osnovna škola Grigora Viteza, Zagreb, Osnovna škola Stjepana Kefelje, Kutina i Osnovna škola Petra Preradovića, Pitomača*. Anketirani su učenici 6. i 8. razreda, s ciljem utvrditi koliko učenici znaju o baletu i plesu. Rezultati su pokazali da učenici znaju vrlo malo, da nemaju ni interesa za balet niti prepoznaju baletne skladbe koje slušaju na nastavi glazbe. Neshvatljivo je da, s obzirom na sve dobrobiti koje ples pruža, nema inicijativa koje bi učenike usmjerile na plesne aktivnosti, bilo u školi ili izvan nje. Veliki broj država (Njemačka, Finska, Portugal, SAD, Kanada, Australija...) prepoznao je važnost plesa te su ga uvele u škole, a s obzirom na postojeće stanje, ne može se reći da smo i mi na tom tragu.

Ključne riječi: balet, ples, dobar utjecaj plesa, škola, nastava glazbe, baletne skladbe

Key abstracts: ballet, dance, positive effects of dance, school, music class, ballet compositions

8. PRILOZI

8.1. Prilog 1: Anketni upitnik za 6. razred

UPUTA: (zaokruži slovo ispred odabranog odgovora)

1. Koji si spol?

A. Muški

B. Ženski

2. Znaš li što je balet?

A. Da

B. Ne

3. Jesi li ikada gledao/la balet?

A. Da

B. Ne, ali bih volio

C. Ne i ne bih volio

4. Jesi li na satu Glazbene kulture slušao/la neke skladbe za balet?

A. Da

B. Ne

C. Ne znam

5. Bi li se htio/htjela baviti baletom u slobodno vrijeme?

A. Da

B. Ne

C. Ne znam

6. Ako si na 5. pitanje odgovorio/la B. Ne, odgovori zašto.

A. Jer me ne zanima

B. Jer ne znam što je

C. Nešto drugo

7. Voliš li plesati?

A. Da

B. Ne

8. Koje plesove poznaješ?

---

9. Jesi se ikada bavio/la plesom?

A. Da

B. Ne

10. Ako si na 9. pitanje odgovorio/la A. Da, napiši koliko dugo i kojim plesom.

---

11. Poznaješ li nekoga tko se bavi baletom i/ili plesom?

A. Da

B. Ne

12. Ako si na 11. pitanje odgovorio/la A. Da, na crtu napiši koga.

_____

13. Misliš li da je ples umjetnost ili sport?

A. Ples je umjetnost   B. Ples je sport   C. Ne znam

14. Prepoznaješ li što se nalazi na slici?

A. Da, to su _____

B. Ne znam što je na slici

15. Prepoznaješ li što se nalazi na slici?

C. Da, to je _____

D. Ne znam što je na slici

16. Je li ti bio zanimljiv ovaj upitnik?

A. Da   B. Ne   C. Ne znam

8.2. Prilog 2: Anketni upitnik za 8. razred

UPUTA: (zaokruži slovo ispred odabranog odgovora)

17. Koji si spol?

B. Muški

B. Ženski

18. Znaš li što je balet?

B. Da

B. Ne

19. Jesi li ikada gledao/la balet?

B. Da

B. Ne, ali bih volio

C. Ne i ne bih volio

20. Jesi li na satu Glazbene kulture slušao/la neke skladbe za balet?

B. Da

B. Ne

C. Ne znam

21. Bi li se htio/htjela baviti baletom u slobodno vrijeme?

B. Da

B. Ne

C. Ne znam

22. Navedi jedan ili više baleta koje poznaješ ili za koje si čuo/la?

---

23. Voliš li plesati?

B. Da

B. Ne

24. Koje plesove poznaješ?

---

25. Jesi se ikada bavio/la plesom?

B. Da

B. Ne

26. Ako si na 9. pitanje odgovorio/la A. Da, napiši koliko dugo i kojim plesom.

---

27. Poznaješ li nekoga tko se bavi baletom i/ili plesom?

B. Da

B. Ne

28. Ako si na 11. pitanje odgovorio/la A. Da, na crtu napiši koga.

_____

29. Misliš li da je ples umjetnost ili sport?

A. Ples je umjetnost

B. Ples je sport

C. Ne znam

30. Prepoznaješ li što se nalazi na slici?

C. Da, to su _____

D. Ne znam što je na slici

31. Prepoznaješ li što se nalazi na slici?

E. Da, to je _____

F. Ne znam što je na slici

32. Je li ti bio zanimljiv ovaj upitnik?

B. Da

B. Ne

C. Ne znam